

Noora Kauppila

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan

ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK)

+ varhaiskasvatuksen opettajan virkakelpoisuus

Opinnäytetyö, 2019

LAPSET JA VANHUKSET SAMASSA PIHAPIIRISSÄ

Esite päiväkodin ja hoivakodin yhteistoiminnasta

TIIVISTELMÄ

Kauppila, Noora

Lapset ja vanhukset samassa pihapiirissä - Esite päiväkodin ja hoivakodin yhteistoiminnasta

40 sivua, 3 liitettä

Syksy, 2019

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma,

Sosionomi AMK + varhaiskasvatuksen opettajan virkakelpoisuus

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä kerättiin aineistoa päiväkodin ja hoivakodin yhteistoiminnasta ja tuotettiin esite. Yhteistoimintaa käsiteltiin lasten osallisuuden ja toimijuuden näkökulmasta, jota myös painotetaan valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa. Yhteistyökumppanini oli Lahden Ahtilassa toimiva musiikkipainotteinen Päiväkotikoti Onnimanni, joka tekee suunnitelmallista ja säännöllistä yhteistyötä samassa palvelukorttelissa sijaitsevan hoivakoti Vallesmannin kanssa.

Aineisto esitettä varten kerättiin opinnäytetyössä vaihteittain. Ensin toteutettiin osallistuvaa havainnointia lasten ja vanhusten yhteistoimintahetkistä yhteensä neljä kertaa. Havainnoinnin jälkeen tehtiin kaksi ryhmähaastattelua: yksi lasten kanssa ja toinen varhaiskasvattajien kanssa. Tämän lisäksi aineiston keruuseen kuului valokuvaaminen ja lasten yhteistoimintaa kuvaavat piirroksot.

Teoreettisissa lähtökohdissa opinnäytetyössä painottui näkemys sukupolvien välisen yhteistoiminnan merkittävydestä ja kuinka lapset nähdään entistä enemmän aktiivisina toimijoina ja oman elämänsä asiantuntijoina. Lasten osallisuus päiväkodin toimintaa suunniteltaessa ja toteutettaessa on erittäin ajankohtainen teema, jota tässä opinnäytetyössä on myös käsitelty. Lisäksi näkökulmana on ollut tilan merkitys päivä- ja hoivakodin yhteistyötä suunniteltaessa, koska Vallesmanni ja Onnimanni sijaitsevat samassa pihapiirissä ja tämä on yhteistoiminnan luomisen kannalta merkityksellistä.

Esite on suunnattu ensisijaisesti varhaiskasvatuksen ja vanhustyön ammattilaisille, jotka ovat kiinnostuneet samanlaisesta yhteistoiminnasta. Hyvien käytäntöjen tunnistaminen ja kartoittaminen esitteen muotoon palvelee sekä Onnimannin tarpeita että tarjoaa laajemmin samanlaisesta toiminnasta kiinnostuneille tahoille tietoa ja työkaluja toiminnan suunnitteluun.

Asiasanat: lapset, ikäihmiset, sukupolvien yhteistoiminta, varhaiskasvatus, osallisuus, toimijuus, lapsuudentutkimus

ABSTRACT

Kauppila, Noora

Children and Elderly Sharing the Same Yard – a Brochure of Intergenerational Activities

40 pages, 3 appendices

Autumn 2019

Diaconia University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services, Option in Social Services and Education

Degree: Bachelor of Social Services

In this thesis, material was collected on the cooperation between a day-care centre and a nursing home and a brochure was produced. The collaboration was addressed from the perspective of children's participation and empowerment, which is also highlighted in the National Plan for Early Childhood Education. The partner organisations were Päiväkoti Onnimanni in Ahtila, Lahti, Finland which works in close cooperation with nursing home Vallesmanni.

The material for the brochure was collected gradually in this thesis. First, participatory observation of the interaction between children and the elderly was carried out a total of four times. After observations, two group interviews were conducted: one with the children and one with the educators. Additionally, the material included photography and children's drawings describing the activities together with the elderly.

From the theoretical point of view, the thesis focused on the importance of intergenerational activities and how children are increasingly seen as active actors and experts in their own lives. The involvement of children in the design and implementation of day care centre activities is a very current theme, which is also addressed in this thesis. In addition, Vallesmanni and Onnimanni are located in the same yard and this plays an important role in the planning of the intergenerational activities.

The brochure is aimed primarily at professionals in early childhood education and care for older people who are interested in working together. Identifying and charting good practices in the form of a brochure serves both Onnimanni's needs and provides those interested in similar activities more widely with information and tools for the intergenerational activities.

Key words: children, elderly people, early childhood education, intergenerational activities, childhood studies

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 YHTEISTYÖKUMPPANIT	5
3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	6
3.1 Sukupolvien välinen yhteistoiminta	6
3.2 Lasten osallisuus ja toimijuus	8
3.3 Lapsuudentutkimuksen näkökulmia osallisuuteen ja toimijuuteen	10
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	15
5 ESITTEEN TEKEMINEN	16
5.1 Esitteen teon prosessi	16
5.2 Esite toimintatavan kuvaajana	17
5.3 Esitteen laatimisen menetelmät ja aineiston keruu	18
5.3.1 Osallistuva havainnointi	18
5.3.2 Ryhmähaastattelu	20
5.3.3 Lasten ryhmähaastattelu	21
5.3.4 Varhaiskasvattajien ryhmähaastattelu	22
5.4 Eettisyys ja anonymiteetti esitteen teossa	23
5.5 Asiakaslähtöisyys ja visuaalisuus lähtökohtina	24
5.6 Palaute ensimmäisestä vedoksesta	25
5.7 Haasteet	26
6 HAVAINNOINNIN JA HAASTATTELUJEN TULOKSET	27
6.1 Yhteistoiminnan muodot	27
6.2 Yhteiset musiikkituokioid	28
6.3 Musiikkimaalausta ja vuorovaikutusta	29
6.4 Positiivinen suhtautuminen	30
6.5 Yhteistoiminnan suunnittelu ja kehittäminen	31
6.6 Yhteistoiminnan haasteet	32
7 POHDINTA	35
7.1 Luotettavuus ja eettisyys	35
7.2 Ammatillinen kasvu	36
7.3 Johtopäätökset ja näkökulmia yhteistoiminnan kehittämiseksi	38
LIITE 1. Tiedote esitteen tekemisestä ja valokuvausluvat	44
LIITE 2. Haastattelukysymykset	46
LIITE 3. Esite	47
.....	47

1 JOHDANTO

Suomen väestörakenne on muuttumassa ja yli 65-vuotiaiden lukumäärän, joka oli lähes 1,2 miljoonaa vuonna 2017, arvioidaan kasvavan Suomessa vuoteen 2070 mennessä lähes 600 000 henkilöllä. Yli 65-vuotiaiden määrän kasvua selittää osittain myös eliniänodotteen kasvu. Lasten määrän taas ennustetaan vähenevän noin 270000 henkilöllä. (Kestilä & Martelin 2018, 30.)

Väestön vanheneminen on vaikuttanut sukupolvien välisen yhteistoiminnan edistämiseen sekä sukupolvien välisen solidaarisuuden ja keskinäisen ymmärryksen esiin nostamiselle (Saarenheimo 2013, 15). Sukupolvien välinen yhteistyö ja solidaarisuus tarjoaa yksilökeskeisessä yhteiskunnassamme yhteisöllistä lähestymistapaa (Suomi 2003, 181).

Varhaiskasvatuslaissa (L540/2018) kiteytetään varhaiskasvatuksen tavoitteiksi lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen ja lapsen vertaisryhmässä toimimisen edistäminen. Lisäksi lasta tulee ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen.

Sukupolvien välinen yhteistoiminta ilmiönä tuo yhteen monta ajankohtaista näkökulmaa sukupolvien välisestä solidaarisuudesta ja toisten ihmisten kunnioittamisesta. Se on paitsi päiväkodin ja hoivakodin mahdollista säännöllistä yhteistoimintaa, myös ympäristö, jossa korostuu luonnollinen näkökulma vanhuuteen sekä sosiaalinen tilanne, jonka lapset ja aikuiset jakavat. Se myös parhaimmillaan vahvistaa positiivisia kokemuksia: lasten läsnäolo tuottaa iloa vanhuksille ja toisin päin.

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä kerättiin aineistoa Päiväkotin Onnimannin ja Hoivakodin Vallesmannin yhteistoiminnasta ja tuotettiin esite. Esite on suunnattu ennen kaikkea varhaiskasvatuksen ja vanhustyön ammattilaisille, jotka ovat kiinnostuneet samanlaisesta yhteistoiminnasta. Hyvien käytäntöjen tunnistaminen ja kartoittaminen esitteen muotoon palvelee sekä Onnimannin tarpeita että tarjoaa laajemmin samanlaisesta toiminnasta kiinnostuneille tahoille tietoa ja työkaluja toiminnan suunnitteluun.

2 YHTEISTYÖKUMPPANIT

Opinnäytetyön käytännön toteutuksen yhteistyökumppanini oli Lahden Ahtialassa sijaitseva Pilke musiikkipäiväkoti Onnimanni. Päiväkoti on aloittanut toimintansa vuoden 2016 alusta ja siellä on 78 paikkaa 0-6-vuotiaille lapsille. (Pilke. Päiväkodit. Pilke musiikkipäiväkoti Onnimanni.)

Samassa palvelukorttelissa sijaitsee Attendo-konserniin kuuluva Vallesmannin hoiva-koti, joka avattiin joulukuussa 2015. Hoivakodissa on paikkoja 30 vanhukselle (Attendo Palvelut. Hoivakodit ikäihmisille. Attendo Vallesmanni). Vallesmannilla ja Onnimannilla on ollut suunnitelmallista ja säännöllistä yhteistoimintaa vuoden 2016 alusta lähtien. Molemmat Onnimanni ja Vallesmanni ovat yksityisiä toimijoita. (Pilke. Päiväkodit. Pilke musiikkipäiväkoti Onnimanni.)

Päiväkoti- ja hoivapalvelujen yhdistämisestä myönnettiin Tapaseura ry:n vuosittainen Vuoden Tapateko -palkinto vuonna 2015 Hoivakoti Vallesmanni ja Päiväkoti Onnimannin yhteiselle palvelukorttelille. (Attendo Palvelut. Hoivakodit ikäihmisille. Attendo Vallesmanni.)

Kuva 1. 3D-kuva Päiväkoti Onnimannin ja Hoivakoti Vallesmannin palvelukorttelista (Mäntymaa 10.9.2015). Onnimanni on kuvassa oikealla oleva keltainen rakennus ja Vallesmanni t:n muotoinen oranssinruskea rakennus.

3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

3.1 Sukupolvien välinen yhteistoiminta

Sukupolvi on sekä biologinen että sosiaalinen käsite. Biologinen sukupolvi tarkoittaa yksilön asemaa perheenjäsenten ketjussa ja sosiaalinen samana historiallisena aikana syntynyttä ihmisjoukkoa. Useimmiten puhuttaessa sukupolvien vuorovaikutuksesta, tarkoitetaan perhesukupolvia. Eri-ikäisten ihmisten kanssakäymisestä ja sen merkityksestä puhutaan vähemmän. (Saarenheimo 2013, 14-15.) Useat merkittävät kohtaamiset eri-ikäisten ihmisten kesken voivat olla muitakin kuin oman perheen ja suvun keskeisiä. Eri-ikäisten ihmisten kanssakäymisen merkitystä tulisi korostaa myös varhaiskasvatuksen kentällä.

Tässä opinnäytetyössä sukupolvien välisellä yhteistoiminnalla tarkoitetaan sellaista toimintaa, joka tuo konkreettisesti yhteen eri-ikäisiä ihmisiä, jotka eivät kuulu samaan perheeseen. Näin ollen toiminta nähdään osana laajempaa yhteisöllisyyttä sekä sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman jakamista (Saarenheimo 2013, 15). Vanhustyön näkökulmasta taas sukupolvia yhdistävä työ tarkoittaa luonnollisten yhteyksien edistämistä eri sukupolven edustajien kesken (Suomi 2003, 179). Toisin sanoen sukupolvien välinen yhteistoiminta on sekä varhaiskasvatuksen että vanhustyön näkökulmasta yhteisöllisyyttä edistävää toimintaa. Se on myös toimintaa, jolla ei ole tarkkoja sisältövaatimuksia ja näin ollen ammattilaiset pystyvät muokkaamaan yhteistoimintaa päiväkotien ja hoivakotien tarpeiden mukaan.

Aktiivisuusteoria on yksi klassisista yksilöteorioista irtaantumis- ja jatkuvuusteorioiden ohella. Nämä toisistaan poikkeavat teoriat ovat teorioita yksilön sopeutumisesta vanhenemiseen ja millainen on hyvä ja onnistunut vanhuus tämän sopeutumisen kautta. Aktiivisuusteoria tukee siis sukupolvien yhdistävän työn merkitystä ja siinä keskeisinä käsitteinä ovat aktiivisuus, elämään tyytyväisyys, tasapaino ja sopeutuminen iän tuomiin roolimenetyksiin. Aktiivisuuden ylläpitäminen nähdään osana hyvää vanhenemista. Kun keskustellaan harrastustoiminnan ja esimerkiksi hoivakotien asiantuntijatoiminnan tärkeydestä ja merkityksestä, antaa aktiivisuusteoria tarpeellisuuden vahvistavan viitekehyksen. (Jyrkämä 2001, 292-295.) Aktiivisuusteoria luo pohjan

sille, miksi sukupolvien välinen yhteistoiminta tulee nähdä tavoitteellisenä toimintana ja vanhusten elämässä merkityksellisenä.

Lahden varhaiskasvatussuunnitelmassa (2017, 32-33) painotetaan lasten mielenkiintoa suuntaamisen tärkeyttä historiallisiin asioihin sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen pohtimalla lähiyhteisön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta. Kasvu-ympäristöjen moninaisuuden tarkastelu on oleellista. Menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin luodaan mahdollisuuksia eläytyä ja tärkeitä tiedonlähteitä ovat itse lapset ja heidän henkilöhistoriansa sekä lähiyhteisön jäsenet, esineistöt ja ympäristöt. Lasten isovanhempien kautta voidaan menneeseen aikaan tutustua muun muassa lapsuuden leikkien ja musiikin avulla.

Marjatta Marin on esitellyt käsitteen yhteiskunnallinen ja sosiaalinen isovanhemmuus, joka tuo yhteen lapset ja vanhukset, vaikka sukulaissuhdetta ei ole. Tällainen isovanhemmuus voi lisätä ikäihmisten arvostusta. Päiväkodissa olisi kannatettavaa lisätä vanhusmyönteisyyttä ja löytää esimerkiksi yhtymäkohtia eri leikeissä; miten leikit säilyvät vaikka sukupolvet vaihtuvat. Sosiaalinen pääoma rakentuu ihmisten keskinäisessä vuorovaikutuksessa ja rikastuttaa molempien osapuolten elämää. Omat juuret ja historian tunteminen perspektiiviä identiteetille. (Suomi 2003, 181-182.) Yhteiskunnallinen isovanhemmuus mahdollistaisi monelle lapselle erilaisia sukupolvikokemuksia ja korostaisi aktiivisuusteorian mukaista hyvää vanhuutta ja aktiivista toimijuutta.

Ukkonen-Mikkolan (2011, 5) väitöskirja tutki lasten ja vanhusten yhteisen palvelukeskuksen toimintakulttuuria. Hän painottaa kuinka lapsuutta, nuoruutta, aikuisuutta ja vanhuutta eletään erillään muista ikäryhmistä ja eri instituutioiden piirissä. Tutkimusten tulosten perusteella hän näki sukupolvien kohtaamisen ja yhteistoiminnan mahdollistavan institutionaalisen palvelun olevan hyvä vaihtoehto varhaiskasvatuksen ja vanhustyön palveluille. Institutionaalinen kohtaaminen ei korvaa perheen sisäistä isovanhemmua, mutta sitä kautta avautuu mahdollisuus ikäluokkien ja sukupolvien arkiseen ja luonnolliseen kohtaamiseen, vuorovaikutukseen ja yhteistoimintaan. (2011, 159.) Ikäpolvien arkinen ja luonnollinen kohtaaminen on ollut tässä opinnäytetyössä keskiössä. Voivatko samassa pihapiirissä sijaitsevat vanhusten ja varhaiskasvatuksen palvelut luoda erilaisen arjen luonnollisesti vai tarvitaanko kohtaamisiin järjestettyä yhteistoimintaa?

Sukupolvitajulla taas tarkoitetaan kykyä tarkastella asioita toisten ikäisten ihmisten näkökulmasta sekä asettua heidän asemaansa (Saarenheimo 2013, 17). Yhteiskunnallinen vanhemmuus, institutionaalinen kohtaaminen sekä sukupolvitaju rikastavat niin lasten kuin vanhusten arkea ja elämää sekä antavat varhaiskasvattajille ja vanhustyöntekijöille monipuolisia näkökulmia työn sisältöjen kehittämiseen. Olisi myös tärkeä huomioda se, kuinka kaikilla lapsilla ei ole isovanhempia lähellä tai välttämättä edes elossa. Tämä tuokin lisäarvoa päiväkodin ja hoivakodin väliseen yhteistoimintaan ja lasten kokemukseen vanhempien ihmisten kanssa olemisesta.

3.2 Lasten osallisuus ja toimijuus

Varhaiskasvatuslaissa painotetaan lasten osallisuutta ja vaikuttamisen mahdollisuutta varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa. Lapsen toivomukset ja mielipiteet tulee selvittää ja ottaa huomioon lapsen iän ja kehityksen edellyttämällä tavalla. Lisäksi lapsille, heidän vanhemmilleen ja muille huoltajilleen on järjestettävä säännöllisesti mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. (L540/2018.)

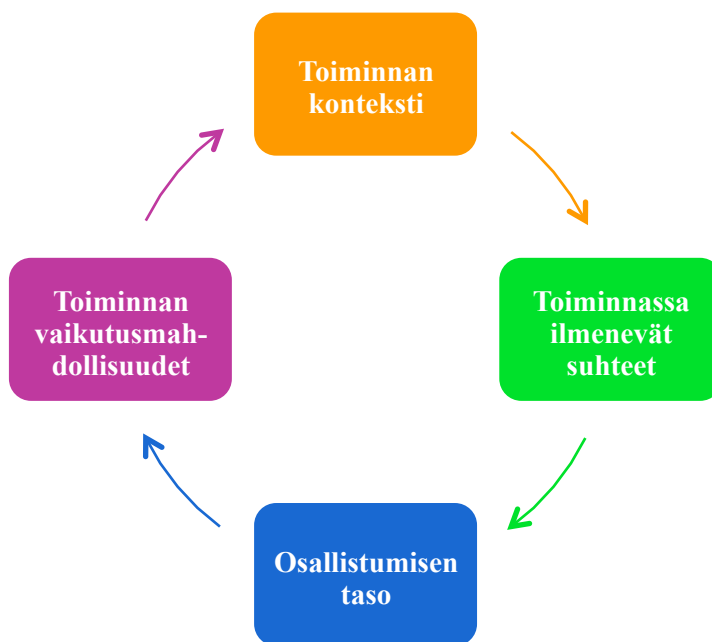
Lahden varhaiskasvatussuunnitelmassa (2017, 18) linjataan päiväkodin toimintakulttuurissa pyrittävän inklusiivisuuteen ja lasten, henkilöstön sekä huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin vahvistaa osallisuutta. Tällaisessa kasvatusyhteisössä painotetaan toimintatapoja, jotka edistävät osallisuutta. Osallisuuden kautta kehittyikin lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista. Lasten sensitiivinen kohtaaminen ja myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta vahvistaa osallisuutta.

Lapsen osallisuus käsitteenä voidaan määritellä lapsen oikeutena iloita itsestään ja kokea, että muutkin nauttivat hänen läheisyydestään. Lapset ovat osa perhettä sekä kaveripiiriä ja he tutkivat ja tulkitsevat ympäröivää maailmaa yhdessä muiden kanssa. Osallisuutta on myös oppiminen ja kasvaminen aikuisen turvassa. Näin lapsi saa mahdollisuuksia omatoimisuuden harjoitteluun sekä toimintansa suunnitteluun ja toteuttamiseen. (Venninen, Leinonen & Ojala 2011, 83.)

Lapsen asema varhaiskasvatuksessa on ajan myötä vahvistunut. Lapset tahdotaan nähdä aloitteellisina ja aktiivisina toimijoina. Lapset toimivat vuorovaikutuksessa oman sosiaalisen ja fyysisen ympäristönsä kanssa ja näin rakentavat omaa ymmärrystään. Esimerkiksi lapsen oikeuksien sopimus korostaa lasten oikeutta ilmaisunvapauteen ja tiedonsaamiseen. (Turja 2017, 41.)

Nuoret lapset on historiallisesti jätetty kuulematta oppimisprosesseja refleктоitaessa. Monet tutkijat ovat väittäneet, etteivät nuoret lapset kykene refleктоintiin. Alle nelivuotiailla ei uskota olevan metakognitiota eli kykyä ajatella ajattelemista. (Ferrera 2018, 261.) Osallisuutta ei kuitenkaan voi pienillä lapsilla määritellä yhtä laajoilla yhteiskunnallisilla vaikuttamismahdollisuuksilla kuin kouluikäisten ja nuorten (Leinonen 2014, 18). Työskennellessään pienten lasten kanssa varhaiskasvattajalla on suuri vastuu heidän osallisuutensa tukemisessa. Mitä pienemmät lapset ovat kyseessä, sitä haastavampi tehtävä varhaiskasvattajalla on. Miten osallisuuden tukeminen tällöin nähdään? Annetaanko lapsen esimerkiksi valita kahden palapelin väliltä vai koko lelulaatikon sisällöstä? Osallisuuden tukeminen kaipaa nimenomaan määreitä ja käsitteitä, jotta se toteutuu käytännön työssä. Lasten iän oleellisuutta osallisuudesta puhuttaessa tulee myös painottaa.

Lasten toimijuutta ja toimijuusnäkökulmaa tarkasteltaessa olennaisinta ovat toiminnan mahdollisuudet, toimijan omat valinnat sekä kuulluksi tuleminen (Kyrönlampi-Kylmänen 2016, 199). Kuvio 1 selkeyttää lasten toiminnan ydinelementtejä ja sitä, kuinka nämä elementit ovat kytköksissä toisiinsa. Toimintatila eli toiminnan konteksti määrittelee toiminnan mahdollisuuksia ja rajoja. Toiminnassa ilmenevät suhteet taas tuovat esiin lasten toiminnassa oleellisesti ilmenevät ja ovat suhteet muihin lapsiin ja aikuisiin. Lasten osallistumisen taso taas kertoo siitä, miten paljon toimintaan osallistutaan. Toiminnan vaikutusmahdollisuudet taas kertovat voimaantumisen tasosta. (Lehtinen 2009, 99.)

Kuvio 1. Lasten toiminnan ydinelementtejä (Lehtinen 2009, 99)

Toimijuus ja osallisuus käsitteinä ovat toisiinsa sidoksissa ja lasten toimijuutta analysoitaessa ovat toiminnan muodot oleellisia. Leinonen (2014, 18) painottaa sitä, kuinka osallisuuden käsitteeseen vaikuttaa hyvin paljon näkökulma mistä sitä tarkastellaan. Varhaiskasvatuksessa osallisuuden määritelmä on haastava, koska osallisuus liittyy kaikkeen lapsen toimintaan. Se voidaan jakaa seuraaviin alakäsitteisiin: osallisuus päiväkodin arjessa, osallisuus sosiaalisissa suhteissa ja ryhmätoiminnassa sekä osallisuus kokemuksena. Päiväkodin arjessa lapsen osallisuus nähdään rutineissa ja perustoiminnoissa, jossa lapsi on itse toimijana. Ryhmätoiminnassa ja sosiaalisissa suhteissa osallisuus korostuu vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Tällöin kaikki osallistujat, lapset ja aikuiset ovat tasa-arvoisia. Kokemuksena osallisuus kiteytyy jokaisen lapsen henkilökohtaiseen osallisuuden kokemukseen päiväkodissa.

3.3 Lapsuudentutkimuksen näkökulmia osallisuuteen ja toimijuuteen

Lapsuudentutkimus on monitieteellinen yhteiskunta- ja kulttuuritutkimuksen alue, jossa pyritään ymmärtämään lapsuutta osana yhteiskuntaa, sen rakenteita ja kulttuuria sekä lapsia yhteiskuntiansa ja yhteisöjensä jäseninä ja toimijoina. Tieteenalana se on verrattain uusi, 1980-luvun alkupuolella alkanut suuntaus. Lapsuudentutkimuksen emotieteitä ovat sosiologia, historian tutkimus ja antropologia ja jokainen näistä on

vaikuttanut uudenlaisen lapsuuskäsityksen ja siihen liittyvän metodologian eli paradigman muodostumiseen. Suomessa lapsuudentutkimusta on tehty enemmän soveltuvilla kuin perustutkimuksen aloilla muun muassa sosiaalityön ja lastensuojelun tutkimuksen sekä varhaiskasvatuksen tutkimuksen piirissä. (Alanen 2009, 9-10, 24.) Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa korostuvat samat näkemykset kuin lapsuudentutkimuksessa ja se tuo mielenkiintoisen näkökulman lasten kanssa tehtävään työhön, kun lapsen ääntä pyritään kuulemaan jo toimintaa suunniteltaessa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 20) esiin tuotava oppimiskäsitys perustuu käsitykseen siitä, että lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapsuudentutkimuksessa painotetaan lasten kykyä analysoida elinympäristöään sekä heidän sosiaalista toimijuuttaan. Myös Suomen ratifioima YK:n lapsen oikeuksien sopimus edellyttää, että lasta tulee kuunnella häntä koskevissa asioissa. (Repo 2016, 72.)

Sosiaalikulttuurisen viitekehyksen mukaan lasten kehitys ja oppiminen tapahtuvat läheisessä vuorovaikutuksessa lähiympäristön kanssa. Nykyään lapset nähdään aktiivisina toimijoina. Vaikka aikuisilla onkin tärkeä rooli lasten elämässä, ovat lapset myös oman elämänsä asiantuntijoita. (Weckström, Jääskeläinen, Ruokonen, Karlsson & Ruismäki 2017, 3.) Repo (2016, 67) tuo esiin sen, kuinka lastenhoidon konkreettinen järjestäminen on osa pienten lasten arkea ja lapsuuden tutkimuksessa korostetaan lasten kokemusten ja lasten näkökulman tutkimisen tärkeyttä. Kuitenkin lasten kokemuksista hyvästä hoidosta on hyvin vähän tietoa.

Lasten asiantuntijuuden huomioiminen, varsinkin koskien heidän omaa elämäänsä, on lisännyt tutkijoiden kiinnostusta ja mahdollisuuksia dokumentoida lasten kokemuksia. Lasten näkemykset ovat tärkeitä, vaikka pienten lasten kanssa toimiminen ja heidän näkemyksensä selvittäminen voi olla hyvinkin haastavaa. (Weckström ym. 2017, 5.) Lasten toimijuus ja osallisuus on myös hyvin ikäkeskeistä ja juuri pienten lasten mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä rajallisia. Kuten Leinonen (2014, 18) painottaa, rakentuu pienten lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa aikuisen ja lapsen sekä ryhmän ja yksilön välisessä vuorovaikutuksessa, yhteiseen toimintaan vaikuttamisessa, valintatilanteissa sekä jokapäiväisissä kohtaamisissa.

Politiikassa varhaiskasvatuksen palveluihin viitataan palveluna, joka tarjoaa lapsen elämälle hyvän alun. Tutkimuksissa taas korostetaan varhaiskasvatuksen etuja eli kuinka varhaislapsuudessa luodaan pohjaa myöhemmälle oppimiselle. Toisin sanoen varhaiskasvatusta pidetään kustannustehokkaana ja nähdään yhtenä tuloksellisimmista keinoista mahdollistaa kaikkien lasten taitojen ja kykyjen kehittämisen. Lisäksi on ymmärrettävä se, että varhaiskasvatuksen edut korostuvat riskiperheiden kohdalla. (Repo 2016, 70.)

Weckström ym. (2017, 18–19) tutkiessa lasten osallisuuskokemuksia lasten ja ikäihmisten yhteisessä kerhotoiminnassa painottui tuloksissa se, kuinka lapset ovat yllättävän tietoisia olemassa olevista voimasuhteista toisi sanoen lapset osallistuvat aikuisten suunnittelemaan toimintaan. Aikuinen myös päättää asioista. Lapset kuuntelevat, puhuvat, vastaavat ja osallistuvat, mutta haluaisivat myös olla osa toiminnan suunnittelua. Lasten mielestä heidän aloitteensa parantaisivat toiminnan laatua. Lasten vaikutusmahdollisuudet ovat paljon konkreettisempia, kun he ovat aktiivisesti mukana koko suunnitteluprosessissa sisältäen suunnittelun, toiminnan ja toiminnan arvioinnin. Aikuisten ja lasten välinen vuorovaikutus toiminnassa on se, johon tulee pyrkiä eikä vain siihen, että lapset ovat mukana ja tekevät. itse

Lasten näkemyksiin keskittyneistä tutkimuksista on tullut merkittävämpiä 1990-luvun lopulla. Nämä tutkimukset ovat edesauttaneet siinä, että lapsia on alettu pitää tärkeinä asiantuntijoina heidän omassa elämästään. Lasten kuuleminen auttaa ymmärtämään lapsia ilmiönä entistä selkeämmin. (Ferrera 2018, 260.) Ottamalla lapset mukaan tutkimushankkeisiin voidaan lasten hyvinvointia huomioida ja ymmärtää heidän osallisuuttaan paremmin. Tutkimuksissa lapsilähtöisyyden ja lapsinäkökulman tulisi näkyä ja toteutua tutkimuskysymysten valinnassa, aineiston keruumetodeissa, aineiston analyysissä sekä tulosten tulkinnassa. (Repo 2016, 72.) Kun lapsia pidetään aktiivisina toimijoina jo lapsuudessa eikä heidän nähdä vain olevan matkalla nuoruuteen ja aikuisuuteen, kasvavat lasten vaikutusmahdollisuudet. Tässä opinäytetyössä on pyritty ottamaan lapset mukaan esitteen teon prosessiin tekemällä heidän kanssaan ryhmähaastattelu sekä käyttämällä heidän piirustuksiaan esitteen kuvituksena. Näistä piirustuksista välittyy lasten kokemus päiväkodin ja hoivakodin yhteistoiminnasta, mikä tekee niistä arvokkaita ja ainutkertaisia.

3.4 Tilan merkitys

Perinteisesti hoiva- ja hoitokulttuureissa eri ikäryhmät erotetaan toisistaan tilallisesti ja toiminnallisesti: lapset ja nuoret keskitetään eri paikkoihin, sekä vanhat vanhainkoteihin. Nykyään samassa pihapiirissä voi olla päiväkotia ja vanhainkoti, mutta niiden välille ei ole luotu toiminnallisia yhteistyötapoja. Monia perusasioita kuten ulkoilu ja ruokailu voidaan tehdä yhdessä järjestettyjen toimintatuokioiden lisäksi tai niiden sijasta. (Suomi 2003, 180-181.) Yhteistyökumppanin valintaan vaikutti juuri se, että päiväkotia ja hoivakoti sijaitsivat samassa palvelukorttelissa ja kuinka tämä fyysinen läheisyys mahdollistaa yhteistyön näiden kahden organisaation välillä.

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristön tulee olla kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen. Lapsen ikä ja kehitys huomioidaan tilojen suunnittelussa ja käytössä. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2018, 16.) Lapsuuden tutkimuksessa ei aina puhuta tilasta fyysisenä paikkana. Päiväkotia on kuitenkin instituutio, jossa fyysinen tila on merkityksellinen. (Alasuutari 2009, 66.) Fyysinen tila rajoittaa ja toisaalta mahdollistaa. Oppinnäytetyöni aiheena on sukupolvien välinen yhteistoiminta, jossa tila on merkityksellinen niin lasten kuin vanhusten näkökulmasta erityisesti siksi, koska heillä on erilaiset tarpeet tilan käytön suhteen. Esimerkiksi päiväkotia paikkana ei välttämättä ole esteetön tila ja vanhuksille helposti saavutettavissa.

Kyrönlampi-Kylmäsen (2016, 197) mukaan päiväkotia tarkastellaan harvoin lapsen näkökulmasta, vaikka se on monille lapsille paikka, jossa he viettävät suuren osan arkipäivistään. Sen sijaan päiväkotia nähdään usein varhaiskasvatuksen instituutiona yhteiskunnallisten ja taloudellisten kysymysten näkökulmasta. On käyty niin sanottua 'neliökeskustelua', jossa on keskusteltu siitä, kuinka monta neliötä lapsi tarvitsee päiväkodissa.

Lapsuutta määritellään usein tilallisesti. Onkin tärkeää pohtia, millaisia merkityksiä lapsuuden tiloihin liitetään ja kuinka lasten toiminta on aina sekä tiloja muovaamaa ja niitä muuttavaa. Lisäksi tila on kokemuksellista. (Strandell, Haikkola & Kullman 2012, 10-15.) Neliökeskustelussa unohdetaan se, että tilalla on muitakin kuin fyysinen merkitys ja kuinka lapset myös muovaavat tilaa. Tilallisesti Onnimannin ja Vallesmannin palvelukortteli on kiinnostava, koska lapset viettävät myös aikaa Valles-

mannin pihalla ja heidän käytössään pihalla on eri funktioita kuin vanhusten käytössä.

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Toiminnallinen opinnäytetyö on toiminnan ohjeistamista, opastamista, järjestämistä tai järjeistämistä. Se voi olla esimerkiksi ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohje, ohjeistus tai opastus kuten perehdyttämisopas. (Vilkkä ja Airaksinen 2004, 9.) Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä aineistoa päiväkodin ja hoivakodin yhteistoiminnasta ja tuottaa esite.

Päiväkoti Onnimannin ja Hoivakoti Vallesmannin yhteistoimintaa esittelevässä esitteessä painottuu varhaiskasvattajien ja päiväkodin lasten näkökulma yhteistoimintaan. Vaikka esite ja opinnäytetyö käsittelevät Päiväkoti Onnimannin ja Hoivakoti Vallesmannin yhteistoimintaa, en kuitenkaan haastatellut esitettä varten Vallesmannin henkilökuntaa. Tein tämän rajauksen siksi, että yhteistoiminnan suunnitteleminen ja järjestäminen oli varhaiskasvattajien vastuulla ja esite tehtiin heidän näkökulmastaan. Esite on suunnattu ennen kaikkea varhaiskasvatuksen ja vanhustyön ammattilaisille, jotka ovat kiinnostuneet samanlaisesta yhteistoiminnasta.

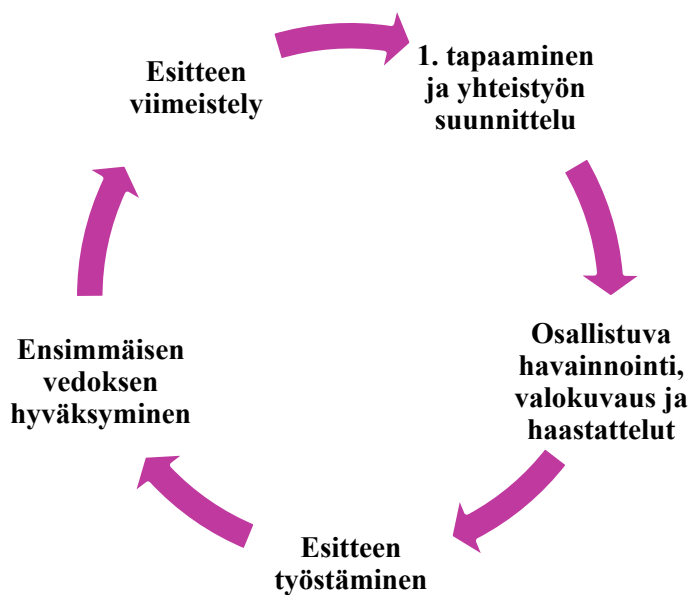
Tarve esitteelle tuli yhteistyökumppanilta, koska hoivakodin ja päiväkodin yhteistoiminta on herättänyt laajaa kiinnostusta ammattilaisten keskuudessa ja Onnimannissa oli käynyt useampia varhaiskasvattajia tutustumassa toimintaan. Esite toimii lyhyenä informatiivisena katsauksena siihen, kuinka Onnimannin ja Vallesmannin välinen yhteistoiminta on järjestetty. Se toimii suuntaa-antavana tiiviinä ohjeistuksena ammattilaisille. Opinnäytetyöstäni ja esitteestä voidaan myös saada apua mahdolliselle sukupolvien välisen yhteistoiminnan kehittämishankkeille.

5 ESITTEEN TEKEMINEN

5.1 Esitteen teon prosessi

Suunnittelin opinnäytetyöhanketta ensin sähköpostitse Onnimannin johtajan Maisa Jokisen kanssa. Ensimmäisellä tapaamisella suunnittelimme, että toiminnasta tehtäisiin opas, koska Onnimannin ja Vallesmannin yhteistyö oli herättänyt laajaa kiinnostusta erityisesti ammattilaisten keskuudessa ja eri kunnista oli tultu tutustumaan toimintaan. Päädyin kuitenkin tekemään oppaan sijasta esitteen, koska työskentelin yksin.

Osallistuvaa havainnointia tein neljän toimintatuokion aikana ja kaksi ryhmähaastattelua tein toukokuussa 2018. Tutkimusluvat sain Pilke päiväkotien johtajalta Minna Martikaiselta. Tutkimusluvan hain myös Attendolta, jotta pystyin havainnoimaan lasten ja vanhusten yhteistuuokioita. Onnimannin vanhemmille ja Vallesmannin asukkaille ja omaisille tiedotin opinnäytetyöni aiheesta ja aikataulusta ennen kuin aloitin havainnointityöskentelyni. Lisäksi pyysin valokuvausluvat (Liite 1). Kuvio 2 kuvaa konkreettisesti esitteen teon prosessin eri vaiheita.

Kuvio 2. Esitteen teon prosessi

Esitteeseen kartoitettiin hyvät käytännöt eli kuinka toiminta on todettu toimivaksi omassa toimintaympäristössään ja kuinka se on eettisesti hyväksyttävää, taloudellista ja innovatiivista. Hyvä käytäntö on myös tarve- ja kysyntälähtöistä ja siinä korostuu siirrettävyys ja yleistettävyys. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Osallisuuden edistäminen. Hyvät käytännöt.) Hyvien käytäntöjen määrittely ja tunnistaminen ovat olleet erityisen tärkeitä esitteen teossa, jotta jo omaksuttu toimiva käytäntö on voitu tuoda laajemmin tunnetuksi muille varhaiskasvattajille ja vanhustyöntekijöille, jotka ovat samanlaisesta toiminnasta kiinnostuneita.

Esitteessä painottuu lasten näkökulma yhteistyöstä ja kuinka he sen kokevat. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2018, 27) on kirjattu, että lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taidot vahvistuvat, kun heidät kohdataan arvostavasti, heidän ajatuksiaan kuunnellaan ja aloitteisiin vastataan. Lasten osallistuminen esitteen aiheiston tuotantoon oli ensiarvoisen tärkeää ja teki esitteestä erityisen. Huomasin hyväksi keinoksi jännityksen lievittämiseen pyytää heitä haastattelun aikana piirtämään Vallesmannin hoivakodin, ja mitä he yleensä tekevät siellä. En ollut aiemmin tutustunut kyseiseen menetelmään ja keksin ajatuksen samana päivänä. Piirtäminen avasi suhdetta ja suhtautumista Vallesmanniin erittäin selkeällä tavalla ja sain myös kuvitusmateriaalia esitettä varten.

Työstin keräämääni materiaalia esitteen muotoon itsenäisesti pyrkien noudattamaan Pilke päiväkotien graafista ilmettä, lasten ja vanhusten anonymiteettiä sekä luomaan esitteestä mahdollisimman informatiivisen. Valmis esite on opinnäytetyöni liitteenä (Liite 3).

5.2 Esite toimintatavan kuvaajana

Nykyään painettujen tiedotusmateriaalien määrät ovat pienentyneet ja digitaaliset sisällöt sekä sähköiset palvelut ovat etusijalla. Kuitenkin esimerkiksi painettu esite on edelleen välttämätön. Esitteen selkeä etu on se, että se on konkreettisesti saatavilla kotona tai työpaikalla ja siihen on näin ollen helppo palata. (Kuntaviestinnän opas 2016, 50.) Esite on myös monipuolinen ulkoisen viestinnän työkalu, koska useimmiten painetut esitteet siirretään PDF-muodossa verkkoon (Torppa 2014, 84).

Esitteissä tuodaan useimmiten esiin tuotetta tai palvelua. Niissä voidaan kuvata myös toimintatapaa tai -ideaa. (Torppa 2014, 83.) Päiväkodin ja hoivakodin yhteistoiminnasta laatimani esite kuvaa toimintatapaa ja näin ollen se on myös opastava. Useimmiten esitteet ovat sekä kertovia että neuvovia (Torppa 2014, 83).

Esite näyttää, kuvaa ja kertoo – toisin sanoen se muodostaa mielenkiintoa herättävän visuaalisen kokonaisuuden. Esitteessä on useimmiten kuvallista aineistoa eli valokuvia, piirroksia tai infograafeja. Visuaalinen ilme on erityisen tärkeää, koska esitettä selatessa kuvat kiinnittävät ensimmäisenä huomion. Kuvat ja teksti kokonaisuudessaan välittävät esitteen viestin. (Torppa 2014, 83-84.) Esitteen teossa on panostettu visuaalisuuteen valokuvien ja piirrosten kautta sekä tuomaan aiheen iloa esiin raik-
kailla värivalinnoilla.

Keskeistä markkinointiviestinnässä ja tämän esitteen teossa on tuntee sen kohderyhmä, jotta esitteestä saadaan kohderyhmälle mahdollisimman informatiivinen ja kiinnostava (Kuntaviestinnän opas 2016, 38). Esitteen kohderyhmä on ollut muut samantyyppisestä toiminnasta kiinnostuneet henkilöt ja tahot. Esitteen tarpeellisuus on tullut esiin laajana kiinnostuksena toimintaa kohtaan.

5.3 Esitteen laatimisen menetelmät ja aineiston keruu

Esitteen laatimisessa on käytetty aineistonkeruumenetelminä osallistuvaa havainnointia ja ryhmähaastattelua. Aineiston esitettä varten keräsin Onnimannissa touko-
kuun 2018 aikana.

5.3.1 Osallistuva havainnointi

Valitsin työskentelytavakseni osallistuvan havainnoinnin, koska se on vuorovaikutusta, muistiinpanojen tekemistä sekä niiden analyysiä. Haastattelu on merkittävä työkalu myös osallistuvan havainnoinnin kannalta, jotta toiminnasta ja inhimillisestä kanssakäymisestä saadaan monipuolinen kuva. Kuuntelu, katselu ja keskustelu ovat osallistuvan havainnoinnin keskiössä. (Törrönen 1999, 222). Osallistuva havainnointi oli aineiston keruussa esitettä varten toimiva menetelmä. Havainnoinnin kautta saa-

daan välitöntä ja suoraa informaatiota yksilöiden, ryhmien ja organisaatioiden toiminnasta ja käyttäytymisestä. Se mahdollistaa pääsyn tapahtumien luonnollisiin ympäristöihin. (KvaliMOTV 2018.) Koska nimenomaan vuorovaikutus lasten ja vanhusten välillä oli yksi tärkeimmistä yhteistoiminnan piirteistä, sopi havainnointi hyvin tämän esille tuomiseen. Havainnointi mahdollisti tiedon tuottamisen esitettä varten siitä, kuinka yhteistoiminta oli järjestetty käytännössä.

Aloitin tiedonkeruun havainnoimalla lasten ja vanhusten ohjattuja yhteisiä toimintahetkiä. Havainnoinnin avulla pyrin tutustumaan päiväkodin ja hoivakodin yhteistoimintaan suunnitellusti ja ennalta sovitun ajanjakson ajan. Työskentelyssäni noudatin Vilkan (2006) ohjenuoraa, jonka mukaan havainnointi on tietoista tarkkailua eikä vain asioiden ja ilmiöiden näkemistä. Luonnollisessa ympäristössä tehtyjen havaintojen etuna on se, että havainto tehdään aina siinä asiayhteydessä eli kontekstissa, jossa se ilmenee. Havainnointi on myös hyvä työkalu lapsia ja nuoria tutkittaessa. Havainnot ovat ainutkertaisia ja samasta tilanteesta voidaan saada erilaisia tilanteita tutkittavaksi. (Vilka 2006, 37-38.) Keskiviikkoisin pidettyä ohjattua lasten ja vanhusten yhteistä tuokiota havainnoin neljä kertaa toukokuussa 2018. Useampi havainnointikerta edisti ymmärrystä siitä, miten yhteistoiminta oli järjestetty ja kuinka siihen osallistuminen käytännössä toimi.

Havainnoin tilanteita vahvasti ylisukupolvellisuuden näkökulman sekä lasten osallisuuden ja toimijuuden kautta. Keskityin havainnoinnissa esitteen tekemisen kannalta oleellisiin asioihin kuten missä ohjattu yhteistoiminta tapahtuu, kuka on toiminnasta vastuussa, kuinka lasten ja vanhusten vuorovaikutus mahdollistuu ja miten yhteistoimintaan osallistuvat lapset ja vanhukset vaikuttivat siihen suhtautuvan. On myös huomioitava se, että osallistuva havainnointi tapahtuu usein ennalta valitusta teoreettisesta näkökulmasta (Vilka 2006, 44).

Kohdistetun havainnoinnin kautta havainnoija osallistuu arkielämään, mutta havainnointia tehdään vain rajattuihin kohteisiin. Lisäksi havainnointi kohdistetaan tiettyihin tapahtumiin, tilanteisiin tai asioihin tutkimuskohteessa. (Vilka 2006, 44.) Havainnointityöskentelyni oli enemmän järjestelmällistä, kohdistettua havainnointia, joka kohdistettiin neljään eri yhteistoimintatuokioon.

Käytännössä toteutin havainnoinnin niin, että ensimmäisellä yhteisen musiikkituokion havainnointikerralla valitsin sellaisen paikan Vallesmannin pihalta, josta pystyin tarkkailemaan lasten ja vanhusten toimintaa, vuorovaikutusta ja reaktioita. Kirjasin vihkooni lasten ja vanhusten vuorovaikutuksen eli olivatko he fyysisesti tekemisissä toistensa kanssa. Havainnoin myös vanhusten osallistumista musiikkihetkeen eli lauloivatko tai taputtivatko he. Havainnoinnissa käytin muistiinpanojen lisäksi avainsanoja, joiden viereen merkitsin plus- tai miinusmerkin riippuen siitä, kuinka nämä toteutuivat tuokioiden aikana. Nämä avainsanat olivat vuorovaikutus, osallistuminen, vanhusten itsenäinen liikkuminen ja lasten aktiivinen osallistuminen. Lisäksi kirjasin tuokion keston, mitä lauluja ja laululeikkejä tuokioissa oli, paljon lapsia, varhaiskasvattajia, vanhuksia ja Vallesmannin henkilökuntaa oli läsnä. Kirjasin myös mitä ennen ja jälkeen tuokioiden järjestettyjen tuokioiden jälkeen tapahtui eli leikkivätkö lapset Vallesmannin pihalla ja oliko heillä vuorovaikutusta vanhusten kanssa.

Osana havainnointia ja materiaalin keruuta käytin myös valokuvausta. Toisin sanoen kuvasin sitä, kuinka pihaa käytettiin tilana ja missä lapset ja vanhukset fyysisesti olivat. Muistiinpanojen ohella pystyin valokuvien kautta konkreettisesti tallentamaan yhteistoimintahetkien sisältöä ja esimerkiksi näkemään missä ja kuinka toiminta oli järjestetty tilallisesti. Valokuvia tarvitsin myös esitteeseen kuvaamaan yhteistoiminnan luonnetta. Neljästä havainnointikerrasta käytin valokuvasta aineistokeruuseen kolmena kertana. Tällöin myös liikuin pihalla enkä havainnoinut vain yhdestä paikasta kuten ensimmäisellä kerralla. Minulla oli kahtena kertana mukana oma järjestelmäkamerani ja muuten kuvasin puhelimella.

Esitteessä sekä opinnäytetyössä piti valokuvissa huomioida osallistujien anonymiteetti. Kuvia säilytin kotonani salasanalla suojatulla ulkoisella kovalevyllä. Opinnäytetyön palautettuani tuhoan kuvat asianmukaisella tavalla ja toimitan yhteistyökumppanilleni esitteessä olevat kaksi kuvaa, mikäli he tarvitsevat niitä esitteen päivittämiseen myöhemmin.

5.3.2 Ryhmähaastattelu

Havainnoin lisäksi tärkeänä aineiston keräämisen keinona toimivat kaksi ryhmähaastattelua. Ryhmähaastattelu tai ryhmäkeskustelu on tapa kerätä tietoa, jolloin mahdol-

listetaan osallistujien välinen vuorovaikutus. Haastattelija ohjaa keskustelua, mutta ryhmän vuorovaikutukselle annetaan paljon tilaa. Näin luodaan tilanne, jossa voidaan tutkia, millaisia ajatuksia esitetään, miten ryhmä tuottaa erilaisia ajatuksia ja näkemyksiä sekä kuinka vuorovaikutus toimii. Ryhmähaastattelussa muodostetaan erilaisista kokemuksista ja näkemyksistä yhteisiä tulkintoja. (Pietilä 2017.) Ryhmähaastattelu oli myös päiväkodin arkirytmiin hyvin sopiva aineistonkeruutapa ja nimenomaan haastattelusta poikanut keskustelu oli esitteen kannalta erittäin hyvä lähestymistapa. Myös lasten kanssa ryhmähaastattelu tuntui luontevalta valinnalta, koska he eivät olleet tuttuja lapsia.

Haastattelutavan valitsin sen mukaan millaista ja miten tarkkaa tietoa toiminnallisen opinnäytetyön tueksi tarvitsin. Teemahaastattelu valikoitui haastattelumuodoksi, koska halusin tuoda esiin kirjoittamatonta faktatietoa ja ymmärtää, millaiset uskomukset, halut, ihanteet ja käsitykset ihmisten toimintaan vaikuttavat. (kts. Vilkka ja Airaksinen 2004, 63.) Teemahaastattelussa käydään läpi samat teemat ja aihepiirit, mutta kysymysten järjestys ja muotoilu saattavat vaihdella (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 11). Molemmissa ryhmähaastatteluissa kysymykset olivat puolistrukturoituja ja tehtiin teemahaastattelun muodossa.

Haastatteluissa osallistujien valinnassa painotettiin vapaaehtoisuutta ja osallistujien anonymiteetin säilyttämistä. Haastattelut sijoittuvat tutkimuksen loppuvaiheeseen, jolloin olin ehtinyt tutustua yhteistoimintaan ja muotoilla haastattelukysymykset haavainnointien perusteella. Haastattelukysymykset ovat opinnäytetyön liitteenä (Liite 2).

Kun haastattelun tavoitteena on saada niin sanottua suuntaa antavaa tietoa, keskittään litterointi vain sisällön tuottamisessa tarvittuun tietoon ja suoriin lainauksiin (Vilkka ja Airaksinen 2004, 63-64). Ryhmähaastattelut nauhoitin älypuhelimeni sovelluksella. Nauhoitetut haastattelut tallensin tietokoneelleni, johon ei muilla ole pääsyä. Kun opinnäytetyöni on palautettu, tuhoan nauhoitukset sekä ottamani valokuvat.

5.3.3 Lasten ryhmähaastattelu

Lasten ryhmähaastattelu tehtiin neljän 5-6-vuotiaan lapsen kanssa. Varhaiskasvattajat olivat valinneet lapset haastateltaviksi, koska juuri näiden lasten arveltiin olevan puheliaita ja innostuvan haastattelutilanteesta. Haastatteluun osallistumiseen oli pyydetty luvat huoltajilta (Liite 1). Lapset tiesivät, että osallistuminen oli vapaaehtoista. Haastattelin lapsia, joita en tuntenut ennestään. Olin toki käynyt toukokuussa päiväkodissa jo useamman kerran ja tavallaan olin lapsille tuttu aikuinen.

Lasten haastattelemineen on vuorovaikutuksellinen tilanne, jossa lapsi ja haastattelija molemmat luovat keskustelun sisällön. Toisin sanoen haastattelu ei yksioikoisesti tuo esiin lapsen ääntä ja hänen autenttisia kokemuksiaan. (Alasuutari 2005, 162.) Haastattelutilanteessa olikin keskeistä huomioda tilanteen haasteet ja haastattelijana pyrkiä luomaan vuorovaikutustilanteen, joka antaa lapselle mahdollisuuden kertoa omista kokemuksistaan.

Lasten haastattelu oli myös teemahaastattelu ja haastattelukysymykset toimivat runkona. Kysymykset liittyivät muun muassa siihen, kuinka tuttuja Vallesmannin asukkaat olivat, kuinka usein Vallesmannissa käytiin ja millaista toiminta oli. Haastattelukysymykset löytyvät opinnäytetyön liitteestä (Liite 2). Ryhmä- ja teemahaastattelu mahdollistivat lasten vapaan kerronnan, josta muotoutui parhaiten käsitys lasten kokemuksista yhteistoiminnasta.

Lasten haastattelu kesti 20 minuuttia ja tänä aikana he myös työstivät esitteessä ja opinnäytetyössä käytettyjä piirustuksia. Litteroidussa aineistoissa tai opinnäytetyössä lasten lainauksia ei ollut eritelty nimillä, jotta heidän anonymiteettinsä turvataan. Aineisto käsiteltiin esitteen ja opinnäytetyön tarkoitusta tähdentäen eli kuinka lasten kokemukset yhteistoiminnasta tulivat ilmi ja mitä niistä saattoi päätellä.

5.3.4 Varhaiskasvattajien ryhmähaastattelu

Varhaiskasvattajien kesken tehtiin ryhmähaastattelu, johon osallistui kolme työntekijää. Haastattelussa oli mukana eri ryhmien työntekijöitä, joka toikin keskusteluun erilaisia näkökulmia, koska he työskentelivät eri ikäisten lasten kanssa. Esimerkiksi päiväkodin pienimmille lapsille yhteistoiminnan sisältö ja merkitys erosi isompien lasten kokemuksesta.

Haastattelu kesti 25 minuuttia ja oli päiväkodin resurssit huomioiden hyvä aika keskustelulle. Teemahaastattelun kysymykset käsittelivät muun muassa yhteistoimintaa ja kuinka se on järjestetty sekä miten mielekkäänä yhteistoimintaa pidettiin. Haastattelussa tuli esiin eri teemoja kuten toiminnan sisältö ja sen kehittäminen sekä yhteistyön haasteet. Haastattelukysymykset löytyvät liitteenä (Liite 2).

Osa varhaiskasvattajista oli myös työskennellyt päiväkodissa pidempään kuin toiset ja näin ollen heillä oli erilaisia kokemuksia yhteistoiminnasta. Tämä oli erityisen arvokasta tietoa ja kokemusta, kun he kertoivat toiminnan kehityksestä vuosien 2016-2018 välillä. Erilaisten kokemusten kautta tuli myös erilaisia näkemyksiä toiminnan kehittämiseen ja keskustelu oli innostunutta ja käytännönläheistä.

5.4 Eettisyys ja anonymiteetti esitteen teossa

Esitteen teossa oli erittäin tärkeää eettisesti saavuttaa kaikkien osapuolien luottamus kertomalla avoimesti aineistonkeruun päämäärästä ja miksi esitettä tehdään. Tämän luottamuksen säilyttäminen ja avoin kommunikointi oli työskentelyprosessin ensiarvoisen tärkeitä tavoitteita. (kts. Vilkkä 2007, 57.)

Esitteen teossa ja aineiston keruussa oli tärkeää huomioida eettinen lähestymistapa sekä vanhusten, lasten, varhaiskasvattajien ja Vallesmannin työntekijöiden anonymiteetti ja yksityisyys. Vaikka kyseessä olikin aineiston keruu esitettä varten eikä varsinainen tutkimus oli kuitenkin oleellista noudattaa hyvää tieteellistä tapaa, jonka mukaan tutkimusaineistoa ei kerätä ilman havainnoitavan suostumusta. Tavoitteena aineiston keruussa oli myös, että osallistujien toiminta olisi mahdollisimman luontevaa. (Vilkkä 2006, 57.)

Onnimannin lasten vanhemmille ja Vallesmannin hoivakodin asukkaille ja omaisille oli tiedotettu esitteen tekemisestä, yhteishetkien havainnoinnista ja pyydetty haastattelu- ja kuvausluvat. Valitessani valokuvia esitettä varten varmistin vielä yhteistyökumppaniltani, että valokuvat noudattivat tätä eettisyyden ja anonymiteetin periaatetta.

Lisäksi oli oleellista tähdentää sitä, kuinka vapaamuotoiset ja avoimet tiedonhankintakeinot muistuttavat arkielämän vuorovaikutusta. Erityisesti osallistuvaa havainnointia käytettäessä on opiskelijan roolissa tärkeä pohtia eettisiä kysymyksiä. (Vilkkä 2006, 56.) Tein osallistuvaa havainnointia päiväkodissa myös toimintatuokioiden ulkopuolella ja arkiset ja vapaamuotoiset keskustelut lasten ja varhaiskasvattajien kanssa olivat myös osa aineistonkeruuta. Opiskelijan roolini vaikutus oli selkeä, koska toisaalta päiväkodin toiminta kiinnosti opintojeni kannalta, mutta myös esitteen teon kannalta. Vapaamuotoisissa keskusteluissa Onnimannin varhaiskasvattajien kanssa huomioin myös roolini opinnäytetyön kannalta ja kerroinkin selkeästi, että keskustelumme liittyivät työskentelyprosessiini.

5.5 Asiakaslähtöisyys ja visuaalisuus lähtökohtina

Päiväkoti Onnimannissa huomattiin tarve tiedotusmateriaalille, koska yhteistoiminta Vallesmannin kanssa oli herättänyt paljon kiinnostusta varhaiskasvatuksen ja vanhustyön ammattilaisissa. Esite on suunnattu varhaiskasvatuksen ja vanhustyön ammattilaisille, jotka ovat kiinnostuneet samanlaisen yhteistoiminnan luomisesta.

Esitteen tekstin sisältö määräytyi juuri tämän asiakasryhmän mukaan. Tarkoitus oli saada sisällytettyä konkreettista tietoa toiminnasta esitteen rajattuun tilaan. Esite on saatavilla vain suomenkielisenä, koska tarvetta kieliversioille ei ollut.

Esitteen ulkonäköön ja graafiseen ilmeeseen liittyen olin yhteydessä Pilke päiväkotien markkinointi- ja viestintäjohtaja Krista Ristaniemeen. Pilke päiväkodilla ei ollut valmista graafista pohjaa esitettä varten mitä olisin voinut käyttää, joten päätin työskennellä Canva-ilmaisohjelmalla (www.canva.com). Ohjelma ei ollut minulle ennalta tuttu ja opettelin sen käytön alusta alkaen.

Esitteen ulkonäölle ei asetettu mitään erityisvaatimuksia tai ohjeistusta. Tarkoitus oli käyttää esitteessä Pilke päiväkotien logoa ja logon värejä. Esitteessä pyrin noudattamaan samaa väriskaalaa kuin logossa ja esitteen väreiksi valikoituivat vihreä, punainen, valkoinen ja musta.

Kuva 1. Pilke päiväkotien logo

Esitteen ilmavuuteen ja miellyttävään ulkonäköön vaikuttaa sopivan tekstimäärän lisäksi kuvitus. Tässä esitteessä kuvituksena toimivat lasten ryhmähaastattelun aikana tekemät piirustukset ja toimintatuokioista ottamani valokuvat. Valokuvien valinnassa painottui lasten anonymiteetin varjeleminen. Lapsilta ja Vallesmannin asukkailta oli pyydetty kuvausluvat ja tämä helpotti valokuvien valintaa esitettä varten. Kuvat, jotka halusin mukaan esitteeseen, kuvastivat tekemisen iloa ja positiivista energiaa.

5.6 Palaute ensimmäisestä vedoksesta

Lähetin sähköpostitse ensimmäisen vedoksen esitteestä toukokuussa Onnimannin johtajalle Maisa Jokelalle. Hän hyväksyi esitteen ilman mitään korjauspyyntöjä. Hänen mielestään esitteeseen oli hyvin vangittu yhteistoiminnan puitteet, kokemukset ja realiteetit. Myös valokuvissa oli hyvin huomioitu lasten ja Vallesmannin asukkaiden yksityisyys.

Lähetin esitteen kesäkuussa sähköpostitse markkinointi- ja viestintäjohtajalle Krista Ristaniemelle, joka piti esitteen ulkonäöstä ja sisällöstä eikä ehdottanut mitään muutoksia.

Koin kuitenkin, että esitteen teksti ei ollut vielä valmis, joten pyysin entistä kollegaani, viestinnän ammattilaista, oikolukemaan esitteen tekstin ja antamaan palautetta esitteestä kokonaisuutena. Hän totesi esitteen olevan kivasti taitettu ja tekstin notkeaa ja ehdotti paria pientä korjausta, joista olin samaa mieltä.

5.7 Haasteet

Esitteen teon suurimmat haasteet kiteytyivät juuri esitteeseen formaattina. Ensimmäkin haastavaa oli työkalujen puuttuminen. Yhteistyökumppanillani tai oppilaitoksellani ei ollut käytössä sopivia taitto-ohjelmia tai antaa opastusta niiden käytöstä. Itselläni oli kuitenkin aiempaa ammatillista osaamista viestinnästä, joka tuli esitteen työstämisessä tarpeen.

Toiseksi, lasten valokuvien käyttäminen osoittautui yllättävän hankalaksi käytännössä, kun kyseessä olivat tuntemattomat lapset. Vaikka lasten vanhemmilta oli pyydetty kuvausluvat, en tiennyt keitä lapsia kuvissa oli ja saiko heitä ylipäänsä kuvata. Onneksi esitteeseen valikoituneet kuvat täyttivät kuitenkin julkaisukriteerit.

Kolmanneksi, työstin esitettä yksin eikä yhteistyökumppanini esittänyt erityisiä toivomuksia esitteen sisällön tai ulkonäön suhteen. Koin tämän struktuurin puutteen haastavana ja kokeilinkin montaa erilaista esitetyyliä ennen kuin valitsin sopivan. Olisin todennäköisesti voinut työskennellä tehokkaammin, jos minulla olisi ollut selkeämpi tehtävänanto.

Lisäksi, aiheena päiväkodin ja hoivakodin yhteistoiminta oli sen verran laaja, että opas aiheesta olisi todennäköisesti ollut käyttökelpoisempi yhteistyökumppanilleni kuin esite. Esitteeseen asioiden tiivistäminen oli haasteellista ja aihe olisi ansainnut laajemman käsittelyn.

6 HAVAINNOINNIN JA HAASTATTELUIJEN TULOKSET

6.1 Yhteistoiminnan muodot

Marjo Lundvall (28.03.2016) kuvaili artikkelissaan ” Päiväkodin ja hoivakodin yhteinen arki ilahduttaa” yhteistoimintaa sen alkutaipaleella näin:

Pelilaudan äärellä on vilskettä, kun päiväkodin taaperot tulevat pelaamaan lautapelejä hoivakodin asukkaiden kanssa. Hoitajat katsovat lasten perään, mutta kontaktien ottoon ei ohjausta tarvita. Lapset suhtautuvat luontevasti itseään vuosikymmeniä vanhempiin pelikavereihin. Pikkuväen seura saa senioreiden suut hymyyn – tätä on päiväkodin ja hoivakodin hyvä arki.

Toukokuussa 2018 kartoitin yhteistoimintaa havainnoinnin ja ryhmähaastattelujen avulla. Havainnoinnissa keskityin erityisesti seuraamaan lasten ja vanhusten välisen vuorovaikutuksen mahdollisuuksia sekä kuinka mieluisilta tuokiot vaikuttivat niihin osallistuvista vanhuksista, lapsista ja varhaiskasvattajista. Henkilökunnan ryhmähaastattelussa tuli selkeästi esiin eri teemoja. Toiminnan kehittämistarve, sen sisältö ja yhteistyön haasteet puhuttivat.

Haastattelemieni lasten mukaan Vallesmannissa järjestetään muskaria eli lauletaan sekä maalataan musiikin tahdissa. He kertoivat käyneensä myös laulamassa Vanhusten viikon aikana Vallesmannissa. Ystävänpäivänä he olivat tehneet vanhuksille kortteja ja käyneet viemässä ne jokaisen omaan huoneeseen.

Varhaiskasvattajat kertoivat yhteistoiminnan olleen aktiivisempaa vuonna 2016. Vallesmannin asukkaat tulivat silloin myös päiväkotiin toisin kuin nykyään. Vanhusten kunto on kuitenkin vaikuttanut siihen, että toiminta on vakiintunut jokaviikkoiseen muskariin, jossa päiväkodin neljä ryhmää käyvät vuorotellen. Toisin sanoen jokaisen ryhmän varhaiskasvattajat suunnittelevat oman tuokionsa joka neljäs viikko. Varhaiskasvattajat kokevat musiikkituokioiden olevan riittävän usein ja oman ryhmän vuoro tulee yllättävän nopeasti. Muuta toimintaa on muun muassa joulukorttien vieminen vanhuksille, veteraanipäivien vietto ja teema-askartelu esimerkiksi yhteinen pääsiäisaskartelu sekä Suomi 100 -juhla, jonka Vallesmannin työntekijät järjestivät.

Vallesmannin asukkaita ja heidän omaisiaan on myös kutsuttu Onnimannin karnevaaleihin.

Kuva 2. Lapsen näkemys yhteistoiminnasta Vallesmannissa: musiikkia ja iloisia ilmeitä

6.2 Yhteiset musiikkituokiot

Keväällä yhteiset musiikkituokiot järjestetään Hoivakoti Vallesmannin pihalla sään salliessa. Talvella tuokiot järjestetään hoivakodin olohuoneessa. Talvikaudella keski-
viikkoiset tuokiot jakautuvat ryhmien kesken niin, että ryhmät käyvät vuoroviikoin Vallesmannissa. Koska Onnimannissa on neljä ryhmää: Sointu, Tahti, Sävel ja Rythmi, käyvät ryhmät Vallesmannissa neljän viikon välein. Toukokuun tuokioissa oli mukana useampikin ryhmä, mikäli ryhmien aikataulut sopivat yhteen. Tuokiot alkoivat noin klo 10.45 ja päättyivät noin klo 11, koska lasten ruokailu alkoi silloin. Yleisesti ottaen yhteistoiminnalle varattu aika oli 10.30–11.

Havainnoimistani neljästä tuokiosta kolme rakentuivat samalla tavalla. Lapset tulivat Vallesmannin pihalle varhaiskasvattajien kanssa ja Vallesmannin työntekijät toivat vanhukset ulos terassille. Musiikkihetken sisällöstä vastasivat varhaiskasvattajat.

Yksi ohjaaja ohjasi tuokion ja taustamusiikki tuli isoista kaiuttimista. Tuokio kesti noin vartin ja sisälsi erilaisia lauluja ja laululeikkejä.

Vallesmannin pihalla oli vähän varjoa ja kuumuuden takia vanhukset istuivat terassilla varjossa ja asetelma oli sellainen, että lapset esiintyivät heille. Tuokion aikana ei ollut mahdollisuutta vuorovaikutukseen. Vanhukset selkeästi pitivät lasten katselusta ja musiikista ja useammalla asukkaalla oli hymy herkässä. Yhdellä kertaa myös itsestä rullatuolilla liikkuva asukas tuli pihalle lasten luokse ja osallistui leikkeihin. Osa lapsista oli todella innostuneita musiikkileikeistä ja osa ei kovinkaan. Yleinen ilmapiiri oli kuitenkin kaikissa kolmessa musiikkihetkessä positiivinen ja kaikille osallistujille tuttu tilanne. Lapset tulivat Vallesmannin pihalle arkailematta ja yhteiset musiikkituokiot sujuivat reippaasti ja rutiininomaisesti.

Musiikkituokioita havainnoidessa tuli selkeästi esiin, miten juuri vanhusten kunto vaikuttaa yhteistoiminnan järjestämiseen ja kuinka piha toimii tilana tällaisessa toiminnassa. Pihalla vuorovaikutus lasten ja liikuntarajoitteisten vanhusten välillä ei toiminut. Toisaalta lapset saattoivat ennen ja jälkeen tuokion leikkiä pihalla, ja se oli heille selkeästi tuttu ja turvallinen paikka. Lasten viihtyminen on tärkeää yhteistoiminnan kannalta sekä se, että myös he omalta osaltaan muovaavat yhteistä tilaa ja tuovat sinne omia kokemuksiaan (kts. Strandell, Haikkola & Kullman 2012, 10-15).

6.3 Musiikkimaalausta ja vuorovaikutusta

Yksi yhteistoiminnan muodoista oli musiikkimaalaustuokio, joka toteutettiin 16.5.2018. Tämänkin tuokion järjestämisestä vastasivat varhaiskasvattajat, koska Vallesmannin henkilökunta toi asukkaat terassille, mutta eivät muuten osallistuneet tuokioiden järjestämiseen tai sisältöjen suunnitteluun.

4-6-vuotiaat lapset Rytmiryhmästä olivat tällä kertaa mukana. Suurin osa vanhuksista istui katsomassa tuokiota terassilla kuten aiempien tuokioiden aikana. Pihalla oli myös pöytä, jonka ääreen halukkaat vanhukset saattoivat tulla istumaan ja maalamaan musiikin tahtiin. Varhaiskasvattaja laittoi paperin, värit ja siveltimet vanhuksille valmiiksi. Kaksi vanhusta istui pöydän ääreen, mutta he eivät tällä kertaa innostuneet maalauksesta. Varhaiskasvattaja toi kolme lasta istumaan ja maalaamaan heidän

kanssaan. Heti lasten liityttyä seuraan virisi keskustelua ja vanhukset selvästi nauttivat yhdessäolosta.

Valmista työtä ihasteltiin ja lapset kertoivat, mitä he olivat maallanneet. Tällä kertaa terassilla istuneet vanhukset kuulivat musiikin, jonka tahdissa maalattiin ja he seurasivat lasten maalaamista, josta he selvästi nauttivat. Osa lapsista siirtyi aiemmin sisälle ja muut tekivät työn loppuun. Eräs Vallesmannin asukas tuli seuraamaan maalausta itsenäisesti. Valmiit maalaukset annettiin Vallesmannin käyttöön. Tämä osoittaaakin, että yhteinen matalan kynnyksen tila, tässä tapauksessa Vallesmannin piha, on erittäin tärkeä olla olemassa, kun tällaista yhteistoimintaa lasten ja vanhusten kanssa suunnitellaan ja toteutetaan.

Yhteishetki oli selvästi mieluinen sekä lapsille että vanhuksille. Mukana olleet vanhukset seurasivat hymyssä suin lapsia ja lapsille tuokio oli luonteva, koska piha ja toiminta oli heille ennestään tuttu. Lapset myös olivat ennen ja jälkeen tuokion Vallesmannin pihalla leikkimässä. Havainnoinnissa tuli selkeästi esille puitteet, joissa yhteistoimintaa järjestetään, kuka on vastuussa tuokioista ja miten vanhukset voivat olla aktiivisesti mukana näissä tuokioissa. Tällä kertaa tuokio oli toiminnallinen ja siihen osallistuminen oli myös halukkaille vanhuksille mahdollista.

6.4 Positiivinen suhtautuminen

Lasten positiivinen suhtautuminen tuli esiin useammassa kommentissa:

Vallesmannissa voitaisiin käydä todella usein, koska vanhat ovat iloisia, kun käymme siellä. Heillä ei olisi niin tylsää, muuten istuvat koko päivän omassa huoneessa.

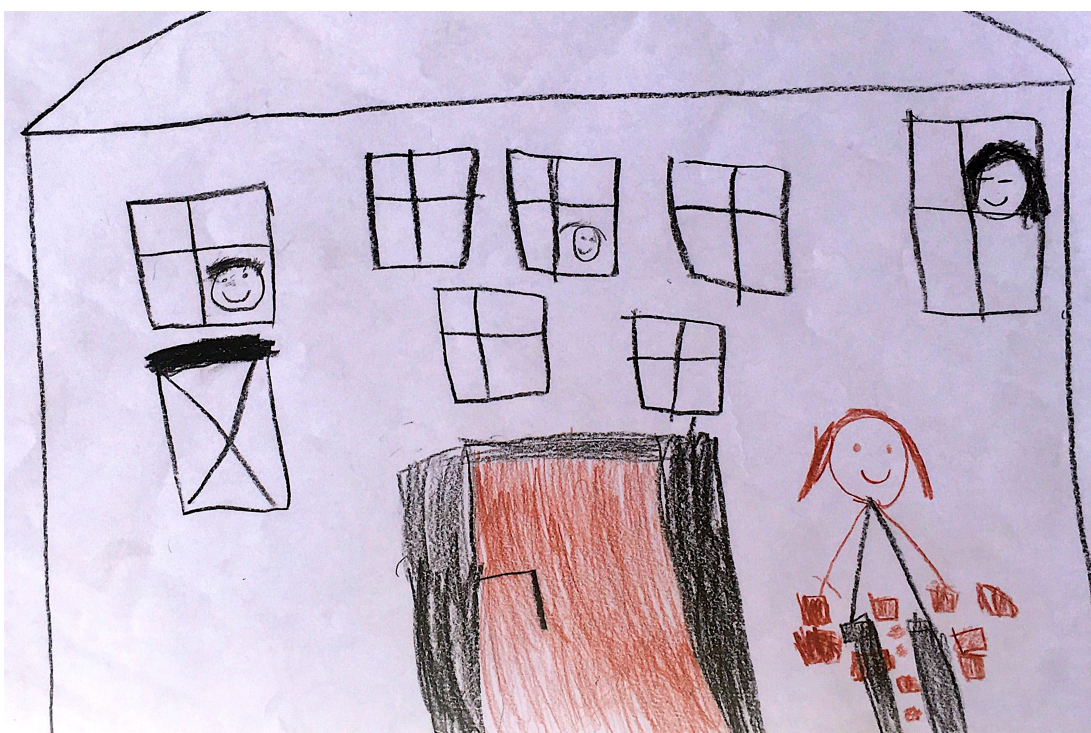
On kiva käydä jossain muualla kuin omassa päiväkodissa.

Voisimme olla siellä vaikka joka päivä.

Varhaiskasvattajien mielestä asenne on tärkein sekä yhteistyötä suunniteltaessa että sitä toteutettaessa. Aikuisten asenne vaikuttaa selkeästi lapseen. Jos talvella pukemiseen ja Vallesmanniin menoon suhtaudutaan negatiivisesti, niin se heijastuu myös lapseen. Koska talvisin toiminta järjestetään Vallesmannin olohuoneessa, voi naapu-

riin meneminen tuntua retkeltä, kun mennään ulkokautta, välillä jopa lumihangessa rämpien, ja etuovesta sisään. Talvella myös toiminta on erilaista ja esimerkiksi soitimia annetaan myös vanhuksille. Tuolloin he ovat aktiivisemmin toimintahetkissä mukana. Keväällä ja kesällä taas pihalla olo muokkaa toimintaa vähemmän vuorovaikutukselliseksi.

Haastattelemani lapsen mielestä talvella Vallesmannissa käynti oli hauskenpaa, eikä tarvinnut ” kuin laittaa päälle takki ja kengät ja sitten mennään ulkokautta”. Lapset toivat myös esille sen, kuinka paljon jännempää oli käydä talvisin sisällä Vallesmannissa, ja keväällä sekä kesällä musiikkihetket pihalla olivat tavanomaisempia. Toisaalta kevät- ja kesäkausi tukee myös lasten aloitteellisuutta ja matalan kynnyksen toimintaa. Varhaiskasvattajat kertoivatkin kahden pojan käyneen itsenäisesti laulamassa vanhuksille Vallesmannin pihalla toukokuussa.

Kuva 3. Lapset kokevat olevansa tervetulleita Vallesmanniin

6.5 Yhteistoiminnan suunnittelu ja kehittäminen

Alun perin oli suunniteltu, että Onnimanni ja Vallesmanni olisivat yksi rakennus eli fyysinen kokonaisuus. Tämä olisi tietenkin johtanut siihen, että päiväkodilla ja hoi-

vakodilla olisi ollut enemmän yhteisiä arkisia toimia. Tosin tämäkin olisi edellyttänyt yhteistyötä kahden talon välillä. Eräs varhaiskasvattajista totesikin:

Ilman yhteistyötä ei ole toimintaa. Esimerkiksi lapset voisivat oleskella enemmänkin Vallesmannin pihalla tai tiloissa, jos Vallesmannin henkilökunta voisi olla heistä vastuussa.

Toiminnan kehittämisen kannalta suurin puute on tällä hetkellä se, että yhteistoiminnalle ei ole nimettyä vastuuhenkilöä, joka olisi kaikkien työntekijöiden tiedossa ja saatavilla. Vastuuhenkilöiden tulisi olla sekä Onnimannissa että Vallesmannissa ja he edistäisivät yhteistoiminnan sujuvuutta. Onnimannin ja Vallesmannin johtajat eivät voisi olla kuitenkaan olla vastuuhenkilöitä omien työtehtäviensä ohella. Vastuuhenkilöiden tulisi itse myös toteuttaa toimintaa.

Varhaiskasvattajat pohtivat, miten voisi luoda enemmän matalan kynnyksen toimintaa. He miettivätkin, että olisi hyvä vain käydä Vallesmannissa oleilemassa; ottaa leluja mukaan ja pelata pelejä. Tämänlaista toimintaa voisi olla vaikkapa kerran viikossa ja vetovastuu kiertäisi varhaiskasvattajalta toiselle. Lapset voisivat myös olla eri ikäisiä ja eri ryhmistä ja toiminta nimenomaan pienryhmätoimintaa. Näin lisättäisiin vuorovaikutusta lasten ja vanhusten välillä.

Kuten lapset, myös varhaiskasvattajat suhtautuivat yhteistoimintaan positiivisesti. Yhteistoiminta rikastaa sekä lasten että aikuisten arkea. On erittäin tärkeää, että kaikki osapuolet ovat sitoutuneita toimintaan ja toiminta nähdään ennen kaikkea mahdollisuutena eikä taakkana.

Omia vaikutusmahdollisuuksiaan toiminnan suunnitteluun haastatteleman lapset pohtivat lyhyesti. He totesivat voivansa vaikuttaa joihinkin laulujen valintaan, mutta oli parempi, että aikuiset valitsevat laulut, koska heillä on laajempaa tuntemusta musiikin suhteen.

6.6 Yhteistoiminnan haasteet

Yhteistoiminta koetaan merkityksellisenä, koska lapset olivat vuosien varrella kehittyneet yhteistoiminnan ansiosta. Toiminta oli ollut säännöllistä ja monet samat lapset

ovat osallistuneet. Yhteistoiminnan koetaan muuttuneen lapsille merkityksellisemmäksi ajan kuluessa. Huomioitavaa on se, että päiväkodissa on eri ikäisiä lapsia ja heillä on tietenkin erilaisia kokemuksia. Esimerkiksi 3-4-vuotiaat ovat innokkaita ottamaan kontaktia vanhuksiin. Pienemmille lapsille yhteistoiminta voi aluksi olla jopa pelottavaa. Lapset myös kertoivat haastattelussa, kuinka aluksi Vallesmanniin meneminen oli pelottanut, mutta kun he olivat käyneet useamman kerran, oli paikka tullut tutuksi: ” Ainakin neljä kertaa olen käynyt siellä, niin enää ei pelota sinne meneminen.”

Lapset pystyivät nimeämään vain kaksi vanhusta nimeltä, vaikka Vallesmannissa on asuinpaikat 30 vanhukselle. He kertoivat toisen kävelevän kävelysauvojen kanssa kuten esitteen kuvituksena käytetystä piirroksesta näkyy (Liite 3). Hän pystyy myös puhumaan ymmärrettävästi, johon suurin osa vanhuksista ei pysty. Muihin vanhuksiin lapset viittasivat sanalla vanha ja vanhat.

Toiminnan kannalta varhaiskasvattajat näkivät haasteelliseksi vastavuoroisuuden puutteen korostumisen toiminnan suunnittelemisessa ja toteuttamisessa, fyysisten tilojen haasteet sekä vanhusten rajoittunut liikkuminen. Myös päiväkodin ja hoivakodin erilaiset arkirytmit vaikuttavat toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen, koska päiväkodin toiminta-aika on aamupäivisin ja hoivakodilla mieluummin iltapäivisin. Tällä hetkellä toiminta on ajoitettu aamupäivään klo 10.30-11 ennen lasten ruokailua. Myös tietynlainen urautuminen päiväkodin arkeen estää toiminnan ja sen sisältöjen kehittämisen. Varhaiskasvattajat pohtivat erityisesti sitä, voisiko vastuuta jakaa eri tavalla. Voisiko esimerkiksi Vallesmannin henkilökunta voisi olla lapsista vastuussa lasten ollessaan Vallesmannin pihalla.

Olen koonnut toiminnan vahvuudet, mahdollisuudet, heikkoudet ja uhat alla olevaan SWOT-analyysiin. Se tuo selkeästi esille mitä toimivia käytäntöjä jo on ja mitkä asiat haastavat yhteistoiminnan mahdollisuuksia. SWOT-analyysi toimii myös hyvänä työkaluna toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä, koska se jäsentää hyvin toiminnan vahvuudet ja mahdollisuudet.

Vahvuudet	Heikkoudet
<ul style="list-style-type: none"> • Lasten innostus • Varhaiskasvattajien positiivinen asenne • Yhteinen pihapiiri • Turvallinen ympäristö • Musiikkimaalaus ja vuorovaikutuksen mahdollisuus • Vakiintunut toimintamalli yhteisten musiikkihetkien muodossa • Lasten tottuminen säännölliseen yhteistoimintaan ja pelkojen häviäminen • Yhteinen matalan kynnyksen tila 	<ul style="list-style-type: none"> • Lasten toimijuuden ja osallisuuden huomioiminen toimintaa suunniteltaessa • Lasten ja vanhusten välisen vuorovaikutuksen puute musiikkihetkissä pihalla • Fyysiset tilat • Toiminta-aika • Vastavuoroisuuden puute toiminnan suunnittelussa ja järjestämisessä • Lasten pelko uudessa tilassa
Mahdollisuudet	Uhat
<ul style="list-style-type: none"> • Toiminnan kehittäminen • Pienryhmätyöskentelyn aloittaminen • Toiminnan järjestäminen useamman kerran viikossa • Yhteistoimintaa myös iltapäiviin • Vallesmannin olohuone toimii matalan kynnyksen tilana • Matalan kynnyksen toiminta esim. pelien pelaaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Vanhusten huono kunto • Lapset eivät ymmärrä vanhusten puhetta • Vastuuhenkilöiden puuttuminen • Urautuminen päiväkodin arjen rytmiin • Toiminnan järjestäminen ja suunnittelu vain varhaiskasvattajien vastuulla • Päiväkodin ja hoivakodin erilaiset päivärytmit

Taulukko 1. SWOT-analyysi yhteistoiminnan vahvuuksista, mahdollisuuksista, heikkouksista ja uhista

7 POHDINTA

7.1 Luotettavuus ja eettisyys

Päätin käyttää opinnäytetyössä aineistonkeruutapana osallistuvaa havainnointia, ryhmähaastattelua ja valokuvausta. Myös lasten piirustukset osoittautuivat tärkeäksi materiaaliksi esitteen ja raportin kannalta. Valintani perustuivat luotettavuuteen ja eettisyyteen. Materiaalin käyttö esitteessä edellytti luottamussuhdetta päiväkodin lasten ja varhaiskasvattajien sekä hoivakodin asukkaiden ja heidän omaistensa sekä henkilökunnan kanssa. Tutkimusetiikan tärkeyden painottaminen oli koko opinnäytetyöprosessin aikana erittäin tärkeä ja hain tutkimusluvat sekä Pilke päiväkodeilta että Attendolta, joka omistaa Vallesmannin hoivakodin.

Päiväkotia Onnimannin lasten huoltajille kirjoitin saatekirjeen ja pyysin kuvausluvat kaikilta lapsilta. Yli 5-vuotiaiden huoltajilta pyysin luvan ryhmähaastatteluun ja painotin sen vapaaehtoisuutta. (Liite 1.) Vallesmannin asukkaille ja henkilökunnalle tiedotin esitteen tekemisestä ja pyysin kuvausluvan esitettä varten. Kuvauslupaani pyysin joko asukkaasta tai hänen omaistensa tai edunvalvojansa allekirjoituksen. (Liite 1.) Varhaiskasvattajien ryhmähaastattelusta sovin päiväkodinjohtajan kanssa ja hän kysyi henkilökunnalta, ketkä olivat kiinnostuneita osallistumaan. Ryhmähaastatteluihin osallistuneet varhaiskasvattajat tai lapset eivät esiinny omilla nimillään esitteessä tai opinnäytetyössä. Litteroin ryhmäkeskustelut itse. Valmiin opinnäytetyön jälkeen haastattelujen aineisto sekä valokuvat hävitetään asianmukaisella tavalla. Ainoastaan kopiot esitteessä olevista valokuvista ja lasten piirustuksista säilytetään ja toimitan ne myös yhteistyökumppanilleni.

Osallistuva havainnointi oli keskeinen työkalu esitteen teossa, ja sen kautta sain myös valokuvia, joita tarvitsin esitteen visuaaliseen ilmeeseen. Havainnoinnin kautta myös yhteistoiminnan järjestäminen konkretisoitui ja pystyin muodostamaan oman näkemykseni sen järjestämisestä. Ryhmähaastattelut taas toivat uusia näkökulmia ja kokemuksia yhteistoiminnasta. Erittäin arvokkaana pidän sitä, että lapset osallistuivat ryhmähaastatteluun ja saivat mahdollisuuden osallistua esitteen tekoon. Heidän osallisuutensa ja toimijuutensa vahvistaminen oli yksi esitteen teon prosessin tärkeim-

mistä tavoitteista. Ryhmähaastattelu varhaiskasvattajien kanssa toi lasten kokemuksiin ja näkemyksiin täydentävän näkökulman. Varhaiskasvattajien ammattitaito ja kokemus yhteistoiminnasta oli merkittävää ja haastattelun aikana he myös reflektoivat yhteistoiminnan mahdollisuuksia ja omaa työtapaansa syvällisesti.

Vaikka esite ja opinnäytetyö käsittelevät Päiväkotia Onnimannin ja Hoivakoti Vallesmannin yhteistoimintaa, en kuitenkaan haastatellut esitettä varten Vallesmannin henkilökuntaa. Tein tämän rajauksen siksi, että yhteistoiminnan suunnitteleminen ja järjestäminen oli varhaiskasvattajien vastuulla ja esite tehtiin heidän näkökulmastaan. Vanhustyöntekijöiden haastattelut olisin nähnyt ensiarvoisen tärkeänä, jos olisin työstänyt opasta yhteistoiminnasta, jossa olisi ollut myös tilaa käsitellä aihetta laajemmin. Kehittämistyön näkökulmasta molempien osapuolten näkemykset yhteistyöstä edistäisivät sen suunnittelua ja järjestämistä.

Työelämäkumppanien kanssa yhteistyö päätetään lähettämällä valmis opinnäytetyö. Lähetän työn myös Vallesmannin hoivakodin johtajalle. Työn lähettämällä pyrin varmistamaan sen, että esitteen teon prosessin tuoma tieto päätyy myös Onnimannin varhaiskasvattajien ja mahdollisesti myös Vallesmannin henkilökunnan käyttöön.

7.2 Ammatillinen kasvu

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (2018, 18) korostetaan pedagogiikan merkitystä ja varhaiskasvatuksen opettajien pedagogista vastuuta. Varhaiskasvatuksen opettajalla on kokonaisvastuu lapsiryhmien toiminnan suunnittelusta, toiminnan suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden toteutumisesta sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä. Koko varhaiskasvatuksen henkilöstö suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa yhdessä.

Opinnäytetyöprosessissani on pyritty tuomaan lapsuudentutkimuksessa korostuva ja lasten osallisuuden toimijuuden näkökulma sukupolvien välisestä yhteistoiminnasta kertovaan esitteeseen. Myös varhaiskasvatustaki, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma tukevat tätä näkemystä. Varhaiskasvattajan osaamisen kannalta tässä opinnäytetyössä on tuotu esiin lasten osallisuuden ja toimijuuden korostaminen toimintaa suunniteltaessa ja sitä toteutetta-

essa. Kuten Weckström ym. (2017, 18–19) painottavat, on toiminnan tarkoituksena aikuisten ja lasten välinen vuorovaikutus eikä vain se, että lapset tekevät itse.

Pidän erittäin tärkeänä aspektina sitä, että tätä esitettä tehdessäni sain mahdollisuuden haastatella lapsia ja kysyä heiltä, kuinka he kokevat yhteistoiminnan. Toki kyseessä on vain neljän lapsennäkemys asiasta, ja he olivat iältään 5-6-vuotiaita, eivätkä näin ollen voi edustaa kaikkien lasten näkemystä asiasta. Tulevana varhaiskasvattajana ja sosionomina näen ammatillisen osaamisen kannalta haastavaa lasten tasavertaisen toimijuuden ja osallisuuden tukemisen pienten lasten kanssa työskennellessä. Isommilla päiväkotilapsilla on jo keinot itsensä ilmaisuun, mutta jos olisin haastatellut 2-3-vuotiaita lapsia esitettä varten niin olisin tarvinnut erilaiset työkalut.

Olen halunnut korostaa lasten roolia ja heidän osallisuuttaan esitteen teossa. Olen pohtinut lasten mahdollisuutta vaikuttaa toiminnan sisältöön ja kuinka lapsilähtöistä yhteistoiminta on. Havainnoimani ja haastatteleman lapset ovat olleet toiminnassa mukana samalla lailla kuin useimmiten päiväkotilapset ovat. Kaikki ovat muskarissa mukana ja toiset ovat innostuneempia kuin toiset. Haastatteleman lapset sanoivat voivansa vaikuttaa joskus siihen, mitä lauluja lauletaan. En kuitenkaan tavoittanut mitään konkreettista tapaa, jolla lapset olisivat aktiivisesti pystyneet vaikuttamaan toimintatuokioihin tai niiden sisältöihin. Yhteiset musiikkituokiot vaikuttavat sellaiselta toiminnalta, johon lapset voisi ottaa mukaan jo suunnitteluvaiheessa. Keskustelimme varhaiskasvattajien kanssa yhteistoiminnan kehittämisideoista ja nimenomaan lasten vaikutusmahdollisuuksien pohtiminen ja lisääminen yhteistoimintaa suunniteltaessa olisi tärkeä tapa tukea lasten toimijuutta ja osallisuutta.

Lasten haastatteleminen on tuonut esiin sen, kuinka tärkeää on kysyä lapsilta heidän kokemuksistaan ja näkemyksistään ja dokumentoida se, kuten tähän raporttiin ja esitteeseen. Ammatillisen kasvuni kannalta koen tämän erittäin tärkeäksi ja olen saanut selkeämmän kuvan siitä, millainen varhaiskasvattaja haluan olla. Sukupolvien välinen yhteistyö on ajankohtainen aihe sekä työskentelytapa, joka voisi näkyä vielä enemmän varhaiskasvatuksen piirissä, vaikkapa mahdollisena yhteistyössä läheisen hoivakodin kanssa. Sosionomina voin työskennellä myös vanhustyössä joskus myöhemmin ja käyttää näitä kokemuksiani yhteistoiminnasta hyödyksi siellä. Opinnäytetyössäni esitteen muotoon kerätyt kokemukset ovat erittäin positiivisia ja kannustavat vastaavanlaiseen yhteistyöhön.

Opinnäytetyöprosessin aikana olen myös pohtinut paljon lakimuutosta varhaiskasvatuksen opettajasta varhaiskasvatuksen sosionomiin. Uudessa varhaiskasvatuslaissa (L 540/2018) todetaankin, että lasten ja perheiden palvelujärjestelmän tuntemuksen osalta voidaan varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista hyödyntää erityisesti. Varhaiskasvatuksen sosionomi uutena ammattinimikkeenä tuntuu kuitenkin pedagogiselta erittelyltä yliopiston ja ammattikorkeakoulun välillä. Lisäksi sen vaikutuksia työelämässä voi vain arvailla, kun alalla on tällä hetkellä työvoimapula.

Useat Onnimannissa työskennelleistä opettajista olivat koulutukseltaan myös sosionomeja. Itse olen työharjoitteluissa, päiväkodeissa keikkatyötä tekevänä ja opinnäytetyöprosessin aikana todennut sen, että juuri sosionomin tutkinnon monipuolisuus antaa hyvät valmiudet työelämään ja erityisesti varhaiskasvatuksen kentällä. Sosionomin kompetensseissa on esimerkiksi painotettu sitä, että asiakkaan palveluprosessin oltava osallistava sitä suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa. Lisäksi ammatillaisen tulee osata soveltaa varhaisen tukemisen näkökulmia ja ennalta ehkäisevää työtä. Myös hyvinvoinnin suojaavat ja riskitekijät ovat tärkeitä tunnistaa. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2016.) Sosionomin koulutus valmentaa hyvin myös työskentelyyn varhaiskasvatuksessa, koska tutkinnon kompetenssit ovat hyvin sovellettavissa ja täydentävät lastenhoitajien sekä muiden varhaiskasvattajien osaamista.

Esitteen teko toi myös esiin viestinnän osaamisen tärkeyden varhaiskasvattajan työssä. Päiväkodissa on tarve erinäiselle tiedotusmateriaalille alkaen viikkokirjeistä ja kuukausiohjelmista. Uusimpana tulokkaana esimerkiksi Helsingin kaupungin päiväkoteihin ovat tulleet Instagram-tilit. Sähköisen viestinnän merkitys on näin kasvamassa, vaikka harvemmin esitteen kaltaista materiaalia on tuotettava itse. On kuitenkin tärkeää tunnistaa viestinnän osaamisen taso ja tarve varhaiskasvatuksessa ja tarjota mahdollisuuksien mukaan lisäkoulutusta ja laajempaa viestinnän ohjeistusta.

7.3 Johtopäätökset ja näkökulmia yhteistoiminnan kehittämiseksi

Sukupolvien välinen yhteistoiminta ja lasten osallisuus ja toimijuus ovat ajankohtaisia aiheita niin kasvatuksellisesta kuin vanhustyön näkökulmasta. Erilaisten kokemusten kartoitus eri toimijoiden kesken ja nimenomaan hyvien toimintatapojen kerääminen ja laatiminen tutkimusten, esitteiden ja oppaiden muotoon antaa varhais-

kasvattajille ja vanhustyöntekijöille tarpeellisia työkaluja. Ne voivat parhaimmillaan vaikuttaa päivä- ja hoivakotien arkeen ja mahdollistaa eri-ikäisten ihmisten tärkeitä kohtaamisia kuten olen tässä opinnäytetyössä tuonut esiin.

Useissa päiväkodeissa on yhteistoimintaa hoivakotien kanssa ja yhteistoiminnalla on pitkät perinteet. Kun valitsin aiheeni, minua kiinnosti erityisesti päiväkodin ja hoivakodin sijaitseminen samassa pihapiirissä. Hypoteesini oli, että fyysinen läheisyys mahdollistaisi esimerkiksi yhteiskunnallisen vanhemmuuden ja toisi vanhusten arkeen enemmän ja useammin sisältöä sekä rikastuttaisi sekä lasten että vanhusten elämää. Esitteen teko toi voimakkaasti esiin juuri tilan merkityksen. Arjen toimien kuten ruokailun ja ulkoilun yhdistäminen olisi helpompaa, jos päiväkotia ja hoivakotia olisivat samassa rakennuksessa saman naapuruston sijaan. Erityisesti huonokuntoisten ja liikuntarajoitteisten vanhusten mahdollisuus vuorovaikutukseen lasten kanssa lisääntyisi. Lisäksi vaikutti siltä, että pelkkä naapurusto ei lisää arjen kanssakäymistä, kun pihojen välissä on aita eivätkä lapset ja vanhukset voi esimerkiksi ulkoilla yhdessä.

Lundvallin artikkeli vuodelta 2016 kuvailee Onnimannin ja Vallesmannin yhteistyötä paljon aktiivisempana kuin miten se vuonna 2018 näyttäytyi. Kyseisessä artikkelissa puhutaan päiväkodin ja hoivakodin yhteisestä arjesta. (Lundvall 2016.) Nyt voidaan puhua hoivakodin ja päiväkodin yhteistoiminnasta, joka perustuu säännölliseen muskaritoimintaan sekä juhlapyhien viettoon. Juuri arkisen yhteisolemisen tärkeyttä etsin tällaisesta yhteisessä naapurustossa olevasta päiväkodista ja hoivakodista (kts. Suomi 2003, 180-181). Toisaalta Onnimannin ja Vallesmannin yhteistyötä ja yhteistoimintaa on takana vasta muutama vuosi ja toimintakulttuuri on näin ollen vielä nuorta.

Useissa eri vaiheissa esitettä tehdessäni tuli Onnimannin henkilökunnan kanssa puheeksi Vallesmannin asukkaiden kunto. Suurin osa heistä oli huonokuntoisia ja tämä oli myös yllättänyt varhaiskasvattajat. Myös haastatteleman lapset mainitsivat, että he eivät aina ymmärrä vanhusten puhetta. Toiseksi lapset eivät myöskään osanneet vanhusten nimiä, mikä myös osoittaa sen, että heistä useimmat eivät ole lapsille yksilöinä tuttuja. Tässä kohtaa ajatus yhteiskunnallisesta vanhemmuudesta rakoilee ja vuorovaikutus vaikuttaa pinnallisemmalta kuin mitä luulin sen olevan.

Koko opinnäytetyöprosessin aikana sukupolvien väliseen yhteistoimintaan tutustuessani on korostunut yhteistyön merkitys päiväkodin ja hoivakodin välillä. Toisaalta on myös tärkeää huomioida se, että vaatiiko sukupolvien välinen yhteistoiminta myös erityisosaamista varhaiskasvattajilta ja vanhustyöntekijöiltä, jos päiväkotit ja hoivakotit sijaitsevat saman katon alla? Voidaanko vastuu jakaa eri tavalla lapsista ja vanhuksista, jos yhteistoimintaan sisältyy koulutusta?

Erittäin mielenkiintoinen aihe olisi myös tutkia tilan käyttöä päivä- ja hoivakotien yhteistoiminnassa ja kuinka yhteistyötä voisi edistää jo suunnitteluvaiheessa. Opinnäytetyöprosessin aikana on selvästi käynyt ilmi, kuinka tärkeä matalan kynnyksen tila on yhteistoiminnan toteuttamisen kannalta. Toisin sanoen, voidaanko luoda enemmän tiloja, joissa vanhuksset ja lapset jakavat arjen toiminnot yhdessä? Nähdäänkö tilansuunnittelussa ylipäänsä tärkeänä mahdollistaa sukupolvien välinen yhteistoiminta?

LÄHTEET

- Alanen, L. (2009). Johdatus lapsuudentutkimukseen. Teoksessa Alanen, L. & Karila, K. (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tallinna: Vastapaino.
- Attendo Palvelut. Hoivakodit ikäihmisille. Attendo Vallesmanni. Saatavilla 2.8.2019
<https://www.attendo.fi/vallesmanni>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. (29.4.2016). Opiskelu. Opiskelijan polku. Opintojen suorittaminen. Arviointi. Osaamisvaatimukset: Sosionomi (AMK). Saatavilla <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijanpolku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi/>
- Kestilä, L. & Martelin, T. (2018). Suomen väestörakenne ja sen kehitys. Saatavilla 1.8.2019
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137679/SH%202018_1%20Suomen%20v%C3%A4est%C3%B6rakenne%20ja%20sen%20kehitys%20_%20L%20Kestil%C3%A4%20_%20T%20Martelin%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kullman, K., Strandell, H. & Haikkola L. (2012). Lapsuuden muuttuvat tilat. Näkökulmia lapsuuteen 2000-luvulla. Teoksessa Strandell, H., Kullman, K. & Haikkola L. (toim.). Lapsuuden muuttuvat tilat. Tampere: Vastapaino.
- KvaliMOTV (2018). Havainnointi. Saatavilla 15.6.2019
https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4.html
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. (2016). Päiväkoti ja koti lapsen paikkana. Teoksessa Kallio, K.P., Ritala-Koskinen A. & Rutanen N. Missä lapsuutta tehdään? (s.197–212). Nuorisotutkimusseura. Saatavilla 1.8.2019
http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/missa_lapsuutta_tehdaan.pdf
- L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki. Saatavilla 1.8.2019
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- Lehtinen, A-R. (2009). Lasten toiminta, toimintaresurssit ja toimijuus päiväkotiympäristössä. Teoksessa Alanen, L. & Karila, K. (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tallinna: Vastapaino.

- Leinonen, J. (2014). Pedagogisia näkökulmia lasten osallisuuden tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Heikka, J., Fonsén E., Elo, J. & Leinonen J. (toim.) Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Tampere: Kopio-Niini Oy.
- Leinonen, J., Venninen, T. & Ojala, M. (2011). Osallisuuden kulttuurin kehittäminen. Päivähoitohenkilöstön näkemyksiä lasten osallisuuden tukemisesta. Teoksessa Mäkitalo, A-M, Nevanen, S., Ojala, M., Tast, S., Venninen, T. & Vilpas, B. (toim.) Löytöretkellä osallisuuteen - Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II - VKK-Metron julkaisu. Saatavilla http://www.socca.fi/files/1373/Loytoretkella_osallisuuteen_kehittamista_ja_tutkimista_paivakodin_arjessa_II.pdf
- Lundvall, M. (28.03.2016). Päiväkodin ja hoivakodin yhteinen arki ilahduttaa. Yle.fi. Saatavilla 1.9.2019 <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/03/28/paivakodin-ja-hoivakodin-yhteinen-arki-ilahduttaa>
- Mäntymaa, A. (10.9.2015). Hoivakoti ja päiväkotia aloittavat samassa pihapiirissä vuodenvaihteessa. Etelä-Suomen sanomat. Saatavilla 1.9.2019 <https://www.ess.fi/uutiset/paijathame/2015/09/10/hoivakoti-ja-paivakoti-aloittavat-samassa-pihapiirissa-vuodenvaihteessa>
- Opetushallitus (2018). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saatavilla 1.9.2019 https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf
- Pietilä, I. (2017). Ryhmäkeskustelu. Teoksessa Hyvärinen, M., 1949-, Nikander, P., Ruusuvoori, J., 1964-, ja Aho, A. L. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.
- Pilke. Päiväkodit. Pilke musiikkipäiväkotit Onnimanni. Saatavilla 1.8.2019 <https://www.pilkepaivakodit.fi/paivakodit/lahti/pilke-musiikkipaivakoti-onnimanni/>
- Repo, K. (2016). Lastenhoito, investoitu lapsi ja lapsen ääni. Teoksessa Halmetoja, A., Koistinen, P. & Ojala, S. Sosiaalipolitiikan lumoa (s. 67–73). Tampere University Press. Saatavilla: <https://tampub.uta.fi/handle/10024/99370>
- Ruusuvoori, J. & Tiittula, L. (2005). Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Saarenheimo, M. (toim.) (2013). Neljän ikäpolven treffit. Ikäpolvitoiminnan opas. Vammalan kirjapaino.

- Suomen Kuntaliitto (2016). Kuntaviestinnän opas. Saatavilla 1.9.2019
https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/viestintaopas_eb ook_0.pdf
- Suomi, A. (2003). Sukupolvi- ja perhetyö. Teoksessa Marjatta Marin & Sinikka Hakonen (toim.) Seniori- ja vanhustyö arjen kulttuurissa (s.179–186). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Osallisuuden edistäminen. Hyvät käytännöt. Saatavilla 6.9.2019 <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa- asemassa-olevien-osallisuus/hankkeet-ja-hanketuki/arviointi/hyvat-kaytannot>
- Torppa, T. (2014). Työssään kirjoittavan opas. Talentum Media Oy, Viro.
- Turja, L. (2017). Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja. PS-kustannus, Jyväskylä.
- Törrönen, M. (1999). Lapsi ja osallistuva havainnoiminen. Teoksessa Ruoppila, I., Hujala, E., Karila, K., Kinos, J., Niiranen, P. & Ojala, M. (toim.) Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Ukkonen-Mikkola, T. (2011). Sukupolvien kohtaamisia lasten ja vanhusten yhteisessä palvelukeskuksessa. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- Varhaiskasvatus Lahti (2017). Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Saatavilla 1.8.2019
<https://peda.net/lahti/varhaiskasvatus/vasu2017/v2vpu/lkv:file/download/ed19d9ed27a063119d37520bb20b2ef43d7ae3b6/Lahden%20kaupungin%20varhaiskasvatussuunnitelma.pdf>
- Weckström, E., Jääskeläinen, V., Ruokonen, I., Karlsson, L. & Ruismäki, H. (2017). Steps Together – Children’s experiences of participation in club activities with the elderly. Journal of intergenerational relationships 15(3), 273-289. Saatavilla 1.8.2019
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/228793/Final_all_Steps_together_20170616.pdf?sequence=1.
- Vilkka, H. & Airaksinen, T. (2004). Toiminnallinen opinnäytetyö. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä
- Vilkka, H. (2006). Tutki ja havainnoi. Gummerus Kirjapaino Oy, Vaajakoski

LIITE 1. Tiedote esitteen tekemisestä ja valokuvausluvat

Hyvät Päiväkotien Onnimannin lasten vanhemmat!

Nimeni on Noora Kauppila ja opiskelen sosionomiksi lastentarhanopettajan pätevyydellä. Teen toiminnallista opinnäytetyötäni yhteistyössä Päiväkotien Onnimannin kanssa. Opinnäytetyössäni perehdytään päiväkodin ja vanhusten hoivakoti Vallesmannin yhteistoimintaan ja tuotetaan tästä esite. Esitteessä painottuu päiväkodin lasten näkökulma toimintaan.

Tulen havainnoimaan keskiviikkoisin pidettävää ohjattua lasten ja vanhusten yhteistä tuokiota 4–6 kertaa touko-kesäkuussa. Myös lasten ja vanhusten yhtäaikaista ulkoilua havainnoidaan mahdollisuuksien mukaan. Lisäksi esitettä varten tarvitaan valokuvamateriaalia, jota tulen kuvaamaan samanaikaisesti havainnoinnin kanssa. Aineiston keruuta varten teen myös kaksi ryhmähaastattelua: varhaiskasvattajien ja 5-vuotiaiden lasten kanssa. Ryhmähaastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista.

Pyydänkin suostumustanne, jotta lapsenne voivat olla osallisina esitteen synnyssä.

Voisitko palauttaa alla olevan lupalapun Onnimanniin 15.5.2018 mennessä?

Vastaan mielelläni kysymyksiinne opinnäytetyöstäni ja sähköpostiosoitteeni on noora.kauppila@student.diak.fi.

Ystävällisin terveisin,

Noora Kauppila

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Lapsen nimi: _____

Lastani saa kuvata Onnimannin esitteeseen

kyllä ___ ei ___

Lapseni (5-vuotias) saa halutessaan osallistua ryhmähaastatteluun

kyllä ___ ei ___

Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys

Hyvät Hoivakoti Vallesmannin asukkaat ja henkilökunta!

Nimeni on Noora Kauppila ja opiskelen sosionomiksi lastentarhanopettajan pätevyydellä. Teen toiminnallista opinnäytetyötäni yhteistyössä Päiväkotii Onnimannin kanssa. Opinnäytetyössäni perehdytään Onnimannin ja Vallesmannin yhteistoimintaan ja tuotetaan tästä esite. Esitteessä painottuu päiväkodin lasten näkökulma toimintaan.

Tulen havainnoimaan keskiviikkoisin pidettävää ohjattua lasten ja vanhusten yhteistä tuokiota 4–6 kertaa touko-kesäkuussa. Myös lasten ja vanhusten yhtäaikaista ulkoilua havainnoin mahdollisuuksien mukaan. Lisäksi esitettä varten tarvitsen valokuvamateriaalia, jota tulen kuvaamaan samanaikaisesti havainnoinnin kanssa.

Pyydänkin suostumustanne valokuvaukseen. Voisitko palauttaa alla olevan lupalapun 30.5.2018 mennessä? Silloin olen paikalla Onnimannissa.

Ystävällisin terveisin,

Noora Kauppila

Diakonia-ammattikorkeakoulu

noora.kauppila@student.diak.fi

Asukkaan nimi: _____

Asukkaasta otettuja valokuvia saa käyttää esitteessä

kyllä ___ ei ___

Asukkaan, sukulaisen tai edunvalvojan allekirjoitus ja nimenselvennys

LIITE 2. Haastattelukysymykset

LAPSET

Otan esille paperia ja kyniä. Pyydän lapsia piirtämään Hoivakoti Vallesmannin ja sen asukkaat sekä mitä lapset tekevät käydessään siellä.

1. Muistatteko Vallesmannin asukkaiden nimiä? Montako heitä on? Minkä nimiä Vallesmannin asukkaita tunnette?
2. Kuinka usein käytte Vallesmannissa?
3. Mitä te teette siellä?
4. Missä käytte talvella?
5. Onko kiva käydä Vallesmannissa? Millaista on käydä Vallesmannissa?
6. Haluaisitteko käydä useammin? Miten usein haluaisitte käydä?
7. Leikittekö Vallesmannin pihalla myös? Kenen kanssa leikitte?
8. Mitä haluaisitte tehdä Vallesmannissa vanhusten kanssa?

VARHAISKASVATTAJAT

1. Mitä mieltä lapset ovat Vallesmannin ja Onnimannin yhteistoiminnasta?
2. Mistä yhteistoiminta koostuu? Mitä aktiviteetteja olette tehneet yhdessä?
3. Miten aika päivästä, paikka ja vuodenaika vaikuttavat toiminnan järjestämiseen lapsen näkökulmasta?
4. Kuinka usein yhteistoimintaa voisi järjestää?
5. Mikä on tärkeää huomioida tällaista toimintaa tehdessä? Varhaiskasvattajien kannalta ja lasten kannalta.
6. Mitkä ovat yhteistoiminnan suurimmat haasteet lasten näkökulmasta?
7. Miksi on tärkeää huomioida lasten näkemys yhteistoiminnan mielekkyydestä?
8. Mikä on parasta tällaisessa yhteistoiminnassa?
9. Miten kehittäisitte toimintaa?
10. Olisiko teillä vielä jotain lisättävää?

LIITE 3. Esite

SAMASSA PIHAPIIRISSÄ

Päiväkoti Onnimannin ja Hoivakoti Vallesmannin yhteistoimintaa on ollut jo vuodesta 2016 lähtien.

Yhteiset hetket tuovat vaihtelua päiväkodin ja hoivakodin arkeen. Yhteistoiminta muodostuu joka viikkoisesta muskarista sekä juhlapyhien vietosta.

Päiväkodin ja hoivakodin fyysinen läheisyys luo uusia mahdollisuuksia toiminnalle. Muskarissa on laulujen lisäksi musiikkimaalauksia, johon myös Vallesmannin asukkaat voivat halutessaan osallistua.

Jouluna ja ystävänpäivänä lapset vievät vanhuksille kortteja ja laulavat heille. Pääsiäisenä askarrellaan. Keväällä käydään yhdessä retkellä.

"KIVA KÄYDÄ
JOSSAIN MUUALLA KUIN
OMASSA PÄIVÄKODISSÄ."

MUSIIKKIPÄIVÄKOTI ONNIMANNI

Vallesmanninkatu 5
15300 Lahti
040 9052 921

PILKE
parasta pienelle

MUSIIKKI YHDISTÄÄ

PÄIVÄKOTI
ONNIMANNIN JA
HOIVAKOTI
VALLESMANNIN
YHTEISTOIMINTA
TUO LAPSET JA
VANHUKSET
YHTEEN JOKA
VIIKKO.

ELÄMYS LAPSILLE JA VANHUKSILLE

Onnimannin lapset ovat käyneet Vallesmannissa säännöllisesti jo pitkään. Paikka on tuttu ja toiminta on kasvatuksellisesti antoisaa, sillä mm. näin lapset oppivat kunnioittamaan vanhempia ihmisiä.

Toiminnan jatkuvuus ja suunnitelmallisuus on keskeistä sekä lasten että vanhusten viihtymisen kannalta.

RIKKAAMPAA ARKEA

On tärkeää, että yhteistoiminta nähdään mahdollisuutena ja voimavarana, ei taakkana.

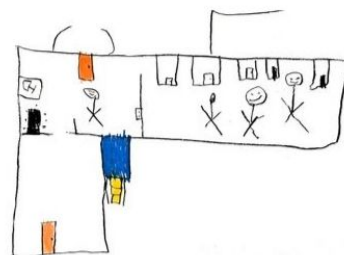
Yhteyshenkilöt päivä- ja hoivakodissa mahdollistaisivat toiminnan suunnittelun molempien osapuolten tarpeet huomioiden. Matalan kynnyksen toiminta edesauttaa sen jatkuvuutta ja mielekkyyttä.

SOPIVA AIKATAULU

Päiväkodin ja hoivakodin erilaiset päivärytmit vaikuttavat toiminnan suunnitteluun. Sopiva hetki on ollut aamupäivisin klo 10.30–11; vanhusten aamutoimien jälkeen ja ennen lasten lounasta.

Toimintaa suunniteltaessa on tärkeää huomioida vanhusten kunto ja se, että käytössä on sopiva esteetön tila. Talvisin toimintaa järjestetään Vallesmannin olohuoneessa ja kesällä Vallesmannin pihalla.

"ME VOITAIS OLLA SIELLÄ
VAIKKA JOKA PÄIVÄ!"

